

L'INDULT

REGULACIÓ I APLICACIÓ PRÀCTICA
DURANT ELS DARRERS ANYS

**Universitat
de Girona**

Facultat de Dret
Grau en Dret
Curs acadèmic: 2015/2016

NOM: Ferran Fontàs Puig.

CURS: Quart.

CONVOCATÒRIA: Juny 2015/2016.

TUTOR: Guillermo Ormazábal Sánchez.

Índex

1. <u>Introducció</u>	3
2. <u>Antecedents i evolució històrica de l'indult particular a la Constitució</u>	5
3. <u>Concepte d'indult particular, d'indult general i d'amnistia. Diferències constitucionals</u>	7
4. <u>Pressupòsits de l'indult particular</u>	9
4.1. Subjectes beneficiaris	10
4.2. Delictes objecte d'indult	11
4.3. Pena objecte de l'indult	11
4.4. Excepcions	12
5. <u>Tipus d'indult i motius pels quals es poden concedir</u>	13
5.1. Indult d'iniciativa judicial o fiscal	13
5.1.1. Jurisprudència	14
5.2. Indult a iniciativa particular	15
5.3. Indult a iniciativa penitenciària	16
5.3.1. Jurisprudència	16
5.4. Indult a iniciativa governativa	17
5.5. Indult a iniciativa del jurat	17
5.6. Altres tipus d'indult	18
6. <u>Efectes de l'indult particular</u>	20
6.1. La responsabilitat criminal	20
6.2. Les penes accessòries	20
6.3. Irrevocabilitat de l'indult	22
6.4. El desterrament	22
6.5. La commutació	22
6.6. La pena pecuniària o de multa	22
6.7. Les costes processals	23
7. <u>El procediment de concessió o denegació de l'indult (proc. iniciat a instància de part)</u>	23
7.1. Iniciació	24
7.2. Instrucció	24
7.3. Decisió	28
7.3.1. El Real Decret de concessió i de denegació de l'indult	28
7.3.2. Motivació de la concessió o denegació de la gràcia	29
7.3.2.1. Evolució de la D. J. sobre la motivació en la concessió o denegació	30
7.3.3. Terminis per a la resolució	34
8. <u>El control de l'indult particular</u>	35
8.1. El control polític de l'indult particular	35

8.2. Possibilitat de presentar recursos.....	37
9. <u>Indults concedits els últims 16 anys</u>	39
9.1. Nombre total d'indults dels últims 16 anys	39
9.2. Delictes objecte d'indult dels últims 16 anys	40
9.3. Els indults més polèmics dels últims anys	42
10. <u>Conclusions</u>	44
11. <u>Bibliografia</u>	46
12. <u>Bibliografia web</u>	46
13. <u>Legislació</u>	46
14. <u>Jurisprudència</u>	48

1. Introducció

La finalitat d'aquest treball és fer un anàlisi jurídic sobre la institució de l'indult a Espanya durant els darrers anys. Aquest anàlisi es farà a través d'un estudi centrat en tota la regulació vigent, consistent bàsicament a la Llei de 18 de juny de 1870 de les Regles per l'Exercici de la Gràcia de l'Indult i a la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal. D'aquesta forma s'analitzaran tots els aspectes d'aquesta figura per tal de poder arribar a tota una sèrie de conclusions sobre la facultat de l'Executiu de gràciar les penes imposades a determinades persones.

L'indult des de la perspectiva més jurídic-dogmàtica és considerada una mesura excepcional, és a dir, un mecanisme que només es posa en marxa en aquells cassos més extraordinaris en els quals l'aplicació del Dret ha comportat un resultat injust. Aquesta visió de la institució de la gràcia comporta veure-la com un instrument necessari en tots els Estats de Dret per tal d'excepcionar el "ius puniendi" de l'Estat en aquells casos que el seu exercici ha pogut produir uns resultats greument inconvenients. El Dret no és infal·lible, en el sentit que pot arribar a un resultat que s'adequa a la legalitat vigent actual però que a la pràctica aquest no és el desitjat, en desviar-se de la finalitat última del dret, és a dir, la recerca del resultat més just.

Per aquest motiu, resulta interessant fer una anàlisi complet de l'indult, figura que va sorgir en temps predemocràtics i en un principi era utilitzada pel monarca de manera plenament arbitrària.

Aquesta institució em va resultar interessant, primer de tot, pel fet d'esta regulada per una llei del 1870 que quasi no ha estat modificada. Realment una llei tant antiga pot aplicar-se a l'actualitat? Aquesta va ser la primera pregunta que em va sorgir i que va originar un interès en fer un estudi d'aquesta institució per observar si estem davant d'una mesura excepcional que no traspasa els límits de l'arbitrarietat.

De l'exposició de motius de la Llei de 18 de juny de 1870 de les Regles per l'Exercici de la Gràcia de l'Indult s'extreu que és una mesura totalment excepcional, que tal com s'ha dit, només s'ha d'atorgar en aquells casos en que la inflexibilitat de les sentències executòries pugui modelar-se, per tal d'aconseguir un resultat més just, més equitatiu. A més també es preveu la necessitat de motivar sempre els indults, per tal d'evitar la prohibició constitucional de resultats arbitraris.

A primera vista, sembla ésser que l'indult es preveu com una mesura extraordinària i que sempre serà motivada, per tal d'evitar resultats arbitraris. Tot i així, tal com és veurà al llarg del

treball, no sempre és així i en moltes ocasions aquesta exposició de motius és un simple text sense cap mena d'aplicació pràctica, que comporta una gran desconfiança de la societat envers aquesta facultat de l'executiu que trenca de forma flagrant amb el principi de separació de poders de l'Estat.

En aquest treball s'ha fet una anàlisi de tota la regulació de l'indult, fent un estudi de la seva evolució històrica, els pressupòsits i motius per concedir l'indult, els seus efectes, el procediment de concessió i denegació i finalment la possibilitat de control d'aquesta mesura.

A més a més, també em va resultar interessant oferir un seguit de dades estadístiques per tal d'estudiar els indults que s'han atorgat els últims 16 anys amb gràfics elaborats personalment. Aquest estudi s'ha centrat, bàsicament, en analitzar el número d'indults totals que s'han concedit i els delictes que més s'han indultat als darrers anys, i, sobretot, en posar de manifest els casos que han comportat més polèmica a la societat.

Un dels meus objectius, abans de començar aquest treball, era estudiar tota la jurisprudència dels últims anys, no obstant, després de fer un anàlisi exhaustiu de les resolucions dels darrers anys s'ha revelat que la jurisprudència en aquesta matèria està mancada d'un contingut substancial sobre els perfils i trets essencials de la figura de l'indult. Aquest constitueix una mesura sotmesa a un control jurisdiccional molt superficial, cosa que impedeix la formació d'una doctrina jurisprudencial exhaustiva i amplia de tota la regulació general de l'indult.

Respecte la jurisdicció Contenciosa-Administrativa, que és la competent per resoldre els recursos que es presenten sobre les concessions o denegacions d'indult tal com es veurà més endavant, es centra sobretot en la motivació d'aquests actes de concessió o denegació. Aquest tema em va resultar el més interessant de tots, i penso que és el que ha generat més controvèrsia, raó per la qual em vaig centrar en analitzar les sentències dels darrers anys al respecte. El fet d'haver de motivar aquestes actes és molt important, ja que una mesura que comporta usurpar la facultat de decisió del Poder Judicial hauria d'estar sotmesa a una motivació rigorosa, per tal d'evitar l'arbitrarietat. A més, no s'ha de perdre de vista l'altre cara de la moneda, és a dir, la víctima del delictes que veu com la pena s'ha imposat a l'acusat no es fa efectiva, motiu que fa encara més necessària aquesta necessitat de motivació.

En quan a la jurisdicció penal, em va sorprendre no trobar una doctrina jurisprudencial consolidada sobre els diferents aspectes de l'indult, és a dir, sobre els pressupòsits, motius, etc. Per això s'ha fet esment dels aspectes que m'han resultat més interessants, com per exemple, la facultat del Tribunal de proposar indults.

Finalment, el meu propòsit és arribar a unes conclusions sobre si aquests actes estan suficientment motivats o no, i fer una crítica sobre certs aspectes que podrien ser millorats, sobretot, tal com s'ha dit, en l'àmbit de la motivació.

2. Antecedents i evolució històrica de l'indult particular a la Constitució

La Constitució gaditana de 1812 va ser la primera que es va promulgar a Espanya i la primera en que es va fer referència a la prerrogativa de l'indult particular (en endavant, “indult” o “gràcia”). A l'article 171 de l'esmentat text legal s'establia literalment el següent:

Además de la prerrogativa que compete al Rey sancionar las leyes y promulgarías, le corresponden como principales facultades siguientes: Décimatercia. Indultar a los delincuentes, con arreglo a las leyes.

D'aquesta forma es reconeix per primer cop constitucionalment la prerrogativa de l'indult com una facultat que té el rei limitada al que estableix la llei.

Totes les Constitucions que es van anar promulgant posteriorment (la del 1837, 1856, 1869, 1876, etc.) també es reconeixia la possibilitat d'indultar a una determinada persona que havia estat condemnada per la comissió d'un delictes.

A més, en la majoria d'aquestes constitucions, excepte les més progressistes (la del 1869 i la del 1931), aquesta facultat era molt ampla, és a dir, sense gaires limitacions en quan els motius i subjectes que es podien indultar. No obstant, a les demés Normes Supremes més democràtiques aquesta facultat és limitava, per exemple, quan es tractava d'indultar als Ministres, acusats pel Congrés i jutjats pel Senat, per aquells delictes comesos en exercici de les seves funcions (art. 73.6 de la Constitució de 1869¹).

Tal com s'ha dit, la Constitució gaditana de 1812 reconeix constitucionalment per primer cop la prerrogativa d'indultar. El que va ser innovador d'aquesta incorporació va ser la limitació que s'establia pel seu exercici, és a dir, aquest indult s'havia d'atorgar d'acord amb allò que establissin les lleis, ja que anteriorment aquesta prerrogativa era entesa com una facultat molt ampla del rei. En aquest moment, fins el dia d'avui, l'indult té com a fonament subsanar

¹ L'article 73.6° establia el següent: *además de las facultades necesarias para la ejecución de las leyes, corresponde al Rey: 6º. Indultar a los delincuentes, con arreglos a las leyes, salvo lo dispuesto relativamente a los Ministros.*

aquells casos en què l'aplicació de la llei anava en contra dels seus propis efectes, és a dir, una solució “in extremis” del *ius puniendi* de l'estat que s'atorgava en casos molt especials.

D'altra banda, en quan l'exercici material, és a dir, la regulació del procediment de concessió, es va regular per primer cop de forma complerta a la Llei de l'Indult de 1870 de 18 de juny, de Regles per l'exercici de la Gràcia de l'Indult (en endavant, “lleï de l'indult” o “lleï del 1870”) que actualment segueix vigent². No obstant, els primers Codi Penal que es van promulgar regulaven certs aspectes de la concessió de la gràcia, per exemple definien en que consistia l'indult, distingia els diferents tipus d'indults que hi havia, s'establien prohibicions en la seva concessió, etc.

Particularment el Codi Penal de 1822 establia el següent: reconeixia el Rei la facultat de concedir indults particulars i generals (arts. 156 y 157 del CP de 1822); prohibia atorgar cap mena d'indult particular fins que no s'hagués dictat una sentència condemnatòria (art. 157 CP de 1822); prohibia la concessió d'indults als reus que hagessin comès una sèrie de delictes concrets (art. 166 CP 1822); la necessitat que la persona a qui se li concedís l'indult no tingués antecedents penals; es prohibia indultar els reincidents; y, es facultava als jutges a recomanar la clemència del rei a l'acusat que havia de condemnar, sota unes condicions específiques³.

Deixant de banda el que establia el Codi Penal de 1822 també hi havia altres normes que limitaven la facultat del Rei a l'hora de concedir un indult, per exemple, les Reals Ordenances com la del 16 de juny de 1830, en la que es prohibia expressament, entre altres qüestions, concedir als penats una major rebaixa de la tercera part de la condemna.

Al contrari del que havia succeït fins aquell moment, aquesta regulació inclosa dins d'aquest tipus de textos legals no es va reflectir als posteriors Codi Penal que es promulgaven, és a dir, ja no regulaven de forma específica aquesta prerrogativa. En conseqüència es va promulgar la Llei de l'Indult l'any 1870 on es va constatar de forma definitiva i exhaustiva tota la regulació d'aquesta institució.

Finalment, l'actual Constitució de 1978, també regula aquesta prerrogativa del Rei a l'article 62 on s'estableix, cito textualment, que:

Corresponde al rey: i) Ejercer el derecho de gracia con arreglo a la ley, que no podrá autorizar indultos generales.

² Abans de la promulgació de la Llei de l'indult de 1870, aquesta prerrogativa ja s'havia regulat en diferents Ordres que regulaven certs aspectes de la concessió de la “gràcia” (per ex. el Real Decret de 14 d'abril de 1834).

³ GARCÍA MARAHUT, R. (2004). *El Indulto un análisis jurídico-constitucional* (1ª edició). Madrid: Marcial Pons. p. 40-41.

Per tant, al llarg del constitucionalisme espanyol aquesta institució s'ha vist reflectida a les diferents Constitucions que s'han anat promulgant. A més, la seva referència quasi no ha variat en quan el seu contingut, essent la major part de les característiques d'aquesta facultat del rei iguals al llarg de dos segles.

3. Concepte d'indult particular, d'indult general i d'amnistia. Diferències constitucionals

En aquest apartat es definiran tres conceptes: l'indult particular, l'indult general i l'amnistia. Desgranant les principals diferències constitucionals entre les tres institucions.

En quan a l'indult particular, ni la Constitució de 1978 ni a la Llei de l'Indult de 1870 s'ha definit de forma explícita aquesta institució. Tot i així, a partir del que estableix l'article 62 de la Constitució podem determinar que en tot cas és una facultat del Rei, per tant tot allò que pugui tenir certa semblança, ja sigui per la seva denominació o contingut amb aquesta institució, però no estigui configurada com una prerrogativa del Rei, no es podrà considerar un indult⁴.

En segon lloc, una altre característica d'aquesta prerrogativa és el fet de que mitjançant la concessió d'un indult es "perdona", és a dir, si a un determinat subjecte se li concedeix un indult significa que es procedeix a la supressió de tota o part de la pena que se li ha imposat.

Al no haver-hi una definició legal d'aquesta prerrogativa ha estat la Doctrina qui l'ha definida. En aquest sentit AGUADO RENEDO, C. defineix l'indult com, cito textualment:

La potestad de unos órganos en cuya virtud pueden beneficiar discrecionalmente a los individuos respecto de las consecuencias desfavorables que les acarrea la aplicación de las normas⁵.

GIMENO GÓMEZ, V., entén l'indult com una manifestació del dret de gràcia en virtut del qual es perdona el penat de tota o part de la pena o se li canvia per una de menys dura⁶. En el mateix

⁴ Per exemple, en algun text normatiu s'ha utilitzat el concepte indult per denominar aquelles facultats que té l'administració per extingir la responsabilitat administrativa derivada d'infraccions d'aquesta naturalesa de determinats subjectes. Des del meu punt de vista, aquest tipus de manifestacions mai podran arribar a ser considerats indult, ja que és una facultat exclusivament atribuïda al Rei.

⁵ AGUADO RENEDO, C. (2001). *Problemas constitucionales de la potestad de gracia: en particular, su control* (1ª edició). Madrid: Civitas, op. Cit., p. 898.

⁶ GIMENO GÓMEZ, V., *La gracia de indulto*, en *Revista de Derecho Procesal Iberoamericano*, nº 4. Madrid, 1972, p. 898.

sentit, MUÑOZ CONDE, F i GARCÍA ARÁN, M. defineixen l'indult en base el que disposa l'article 130 del Codi Penal⁷, d'aquesta manera es diferencia l'indult de les causes de justificació i exculpació en que no afecten en cap cas a l'existència o no del delicte, sinó a la seva persecució en un procés penal⁸.

Així doncs, l'indult particular es pot definir com aquella facultat del rei, mitjançant la qual, s'extingeix la responsabilitat penal a través de la supressió total o parcial (o substitució) de la pena que se li ha imposat a una determinada persona en un procés penal.

D'altra banda, l'indult general, també es pot definir com aquella facultat que està atribuïda al Rei, però a diferencia de l'indult particular, en aquest cas no es concedeixen a una persona determinada que ha comès un delicte, sinó que es concedeix sense determinar la causa ni les persones, de tal manera que s'atorgava a tothom que hagués delinquit.

Una altre de les diferències entre aquestes dues institucions és que l'indult particular només es pot concedir una vegada s'ha condemnat a la persona, mentre que, l'indult general no era necessària aquesta circumstància. Finalment, també s'ha de tenir present que quan es concedia un indult particular aquest no podia consistir en un perdo absolut, tot el contrari dels efectes de l'indult general, és a dir, en aquest tipus d'indult és podia arribar a concedir un perdo absolut⁹.

De diferent manera s'entén la institució de l'amnistia, en aquest cas, pot ser definida com la gracia o perdo que s'ha concedit a un gran número d'individus compresos en una causa comuna. A més, l'amnistia pot comportar el desterrament jurídic del fet que s'ha tipificat com a delicte. En aquest sentit, HAUS defineix l'amnistia com un acte del poder sobirà que cobreix amb el vel de l'oblit les infraccions de certa classe, abolint, bé els processos començats o que hagin de començar, o bé les condemnes pronunciades per tals delictes¹⁰. A més, l'amnistia a diferencia de l'indult comportà la supressió de la pena i de tots els seus efectes¹¹.

En relació a les diferències constitucionals d'aquests tres instituts al llarg del constitucionalisme espanyol s'ha vist clarament grans divergències respecte a la seva permissió. De tal manera, que

⁷ L'article 130.4 del Codi Penal estableix que la responsabilitat penal s'extingeix per l'indult.

⁸ MUÑOZ CONDE, F., i GARCÍA ARÁN, M. (2004). *Derecho penal. Parte General* (6ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p. 406.

⁹ GARCÍA MARAHUT, R. (2004). *El Indulto un análisis jurídico-constitucional* (1ª edició). Madrid: Marcial Pons, p. 36-37.

¹⁰ GARCÍA SAN MARTIN, J. (2015). *El indulto: tratamiento y control jurisdiccional. Adaptado a la reforma del Código Penal de 2015* (2ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p. 184

¹¹ LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p.118.

mentre l'indult particular sempre ha estat reconegut i permès per les Constitucions espanyoles no succeeix el mateix amb l'indult general i l'amnistia.

La primera Constitució que va distingir de forma clara entre les tres institucions va ser la del 1869. A l'article 73.6 de l'esmentat text legal, es van permetre els indults particulars sense cap limitació excepte lo establert pels Ministres (tal i com s'ha comentat a l'apartat anterior) i a l'article 74 s'establia que el Rei havia d'esta autoritzat per una llei especial per poder concedir amnisties i indults generals. Aquesta diferenciació va ser deguda a l'arbitrarietat del Rei a l'hora de concedir aquesta gràcia col·lectiva, fet que va fer necessària la limitació per a la seva concessió d'aquestes dues institucions.

D'altre banda, la Constitució de 1931 a l'article 102 es prohibien específicament els indults generals i, en quan a les amnisties, s'establia la condició que aquestes només podien ser acordades pel Parlament. D'aquesta forma es limitava la gran facultat del Rei de poder-les concedir. Ara bé, pel que fa els indults particulars també es va limitar la seva concessió com a facultat del Tribunal Suprem, del Fiscal, de la Junta de Presons o a petició de les parts, tenint en compte que en certs casos també és facultada al president de la República a concedir un indult sota uns requisits.

Per acabar, una breu referència a l'actual Constitució de 1978, la qual prohibeix de forma taxativa els indults generals a l'article 62.i), el qual estableix que el Rei no podrà autoritzar indults generals i guarda silenci sobre les amnisties.

4. Pressupòsits de l'indult particular

La mencionada Llei de 18 de juny de 1870, la qual estableix les regles per l'exercici de la Gràcia de l'Indult, estableix tota una sèrie de pressupòsits o condicionants per tal de que es pugui concedir aquesta gràcia al seu beneficiari. Concretament, aquests pressupòsits estan regulats als articles 1 i 2 de la Llei del 1870.

Primer de tot es farà referència als subjectes que poden ser beneficiaris d'aquesta gràcia, fent esment de les excepcions que es preveuen. En segon lloc, els delictes que poden ser objecte de l'indult. En tercer lloc, una breu referència sobre les penes que es poden indultar i, per acabar, les excepcions que estan establertes a la Llei de l'Indult.

4.1. Subjectes beneficiaris

L'article 1 estableix que podran ser indultats tots aquells que hagin estat condemnats per a qualsevol delictes (més endavant es veurà que hi ha algunes excepcions), per tant de la interpretació d'aquest precepte es pot extreure que és necessari que el subjecte ostenti la condició de penat.

Cal tenir en compte, que l'article 2.1 exceptua com a beneficiaris aquells que estiguin processats criminalment però que encara no estiguin condemnats, per tant, s'exigeix la necessària condemna del subjecte a través d'una sentència ferma, essent indiferent que l'execució de la pena s'hagi suspès.

A més a més, l'article 2.2 estableix una altre excepció, és a dir, no podran ostentar la condició de beneficiaris aquelles persones que no es trobin a disposició del Tribunal sentenciador pel compliment de la pena. És per això, que per tal de que es pugui concedir l'indult a una determinada persona, serà necessària que aquesta no s'hagi escapat o no és tingui coneixement d'on es troba, és a dir, que es trobi a disposició per tal de complir la pena. Es podria definir aquest pressupòsit amb el principi que estableix LLORCA ORTEGA, J:

*no debe ser oído en gracia, quien no ha querido serlo en justicia.*¹²

Un altre requisit és la necessitat que el subjecte no sigui reincident. Aquest ha estat l'element que ha portat més controvèrsia pel fet de determinar que s'ha d'entendre per reincidència. GARCÍA SAN MARTÍN, J. considera que el concepte de reincident no és el que estableix el Codi Penal a l'article 22-8^a ¹³, des del meu punt de vista tampoc, ja que l'article 2.3 de la Llei de l'Indult atorga la condició de reincident a aquells que hagin comès el mateix o qualsevol altre delictes i hagin estat condemnats per sentència ferma. Per tant, la interpretació d'aquest article porta a entendre que és una reincidència genèrica, és a dir, sense que sigui necessari que concorrin els requisits establerts al Codi Penal. No obstant, LLORCA ORTEGA, J. estableix que si que seran necessaris dos requisits per tal d'apreciar quan un subjecte és reincident: que els delictes siguin anteriors a la data que es sol·licita l'indult i que no es donin els requisits per la cancel·lació de l'antecedent penal¹⁴.

¹² LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p.24.

¹³ GARCÍA SAN MARTÍN, J. (2015). *El indulto: tratamiento y control jurisdiccional. Adaptado a la reforma del Código Penal de 2015* (2ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p. 58

¹⁴ LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, pp. 25 y 26

Aquest requisit s'estableix per evitar que el subjecte torni a delinquir i que les finalitats últimes de l'indult es vegin frustrades. Per tant, s'ha de considerar que és important que no siguin necessaris els requisits establerts al Codi Penal per aplicar l'agreujant de reincidència, ja que això portaria aparellat que un determinat subjecte pugui ésser indultat si ha comés varis delictes que no estiguin relacionats, essent totalment il·lògic concedir l'indult en aquests casos.

Finalment, ressaltar l'exigència o no de que el subjecte no hagi estat indultat amb anterioritat per tal de que pugui sol·licitar l'indult. La Llei de l'Indult només fa referència a aquesta circumstància a l'article 25, on s'estableix que el Tribunal, en el seu informe, *hará constar...si se cumplió la pena impuesta o fue de ella indultado*¹⁵, per tant, al no establir-se cap mena de prohibició en tot l'articulat de la mencionada llei i al no inferir-se d'aquest precepte limitació alguna, s'entén que no és pressupòsit necessari que el condemnat no hagi estat indultat. No obstant, si un determinat subjecte ha estat indultat, significa que aquest també ha estat condemnat, de tal manera, en cas que se li negués l'indult, no seria per la concessió del mateix sinó per ser reincident tal i com s'ha dit anteriorment.

4.2. Delictes objecte d'indult

Respecte els delictes que poden ser objecte d'indult, la Llei del 1870 no conté cap mena de limitació. L'article 1 de la citada llei estableix que es podrà concedir l'indult als subjectes que hagin comés tota classe de delictes, per tant, al haver-se suprimit des de la última reforma penal les faltes, s'entén que s'inclouen tan els delictes com els delictes lleus.

La referència que es fa a l'article 15.2 respecte els delictes privats (delictes que només es poden perseguir a instància de part) on s'exigeix que serà necessària l'audiència de l'ofès pel delicte, no suposa condicionar la concessió de la gràcia a l'acceptació per part d'aquest, sinó que només és necessària la seva audiència. En tot cas, s'ha de considerar que les manifestacions realitzades per l'ofès s'haurien de tenir en compte a l'hora de valorar la concessió o no de l'indult, però sense que la seva posició sigui vinculant a l'hora de concedir-lo.

4.3. Pena objecte de l'indult

En relació a la pena objecte de l'indult tampoc existeix cap mena de limitació a la Llei del 1870, per tant, podrà ser objecte d'indult qualsevol pena establerta al Codi Penal. Lògicament la pena

¹⁵ Espanya. Ley de 18 de junio de 1870 estableciendo reglas para el ejercicio de la gracia de indulto. (BOE, núm. 175, 24-06-1870, pàg. 1 a 1). Article 15.2

objecte no pot està complerta, no s'estableix explícitament a cap article, però es pot extreure a partir del que estableix l'article 4 on s'exigeix a tots els tipus d'indult l'existència d'una pena no complerta.

Sens perjudici d'això, respecte a la pena pecuniària, hem de tenir en compte, que l'article 8 determina que s'exigirà al subjecte indultat del pagament de la quantia que encara no s'hagi satisfet, i a més, aquella part que s'hagi satisfet es procedirà a la seva devolució, per tant l'indult no només és respecte les penes privatives de llibertat sinó també enfront a les possibles penes pecuniàries.

També s'ha de tenir present que a l'article 15.1 s'especifica que l'indult no pot perjudicar a tercers. Tot i així resulta difícil imaginar-se com podria perjudicar la concessió de l'indult a una determinada persona, ja que tal i com diu SAN MARTÍN GARCÍA, J., no existeix un dret de les víctimes a que el condemnat compleixi amb la pena¹⁶. A més, el dret a la tutela judicial efectiva consagrada a de la Constitució espanyola no es vulnera. Aquesta falta de vulneració és degut a que la condemna existeix i a més que s'ha imposat seguint un procés judicial amb totes les garanties, ja que l'indult es concedeix en posterioritat.

4.4. Excepcions

Una vegada s'han exposat breument els pressupòsits per tal de concedir l'indult resulta rellevant posar èmfasi a tota una sèrie d'excepcions que es preveuen. Primer de tot a l'article 2.3 s'estableix una excepció respecte el pressupòsit de reincidència, és a dir, quan el Tribunal sentenciador tingui raons suficients (de justícia, equitat o conveniència) es podrà atorgar l'indult tot i que el subjecte sigui reincident. D'aquesta manera, es podrà concedir indults en aquells casos en què el subjecte sigui reincident però que concorren determinades circumstàncies que fan possible el seu indult.

A més, l'article 3 exceptua que es compleixin els pressupòsits establerts a l'article 2 en els anomenats "delictes polítics". Aquesta afirmació s'ha de matisar, és a dir, pel que fa el primer pressupòsit (que el subjecte hagi estat condemnat per sentència ferma), des del meu punt de vista no s'hauria d'incloure dins d'aquest precepte, ja que la pròpia naturalesa de l'indult exigeix que el subjecte hagi estat condemnat. Per tant, com podem indultar a una persona que no ha estat condemnada?, això no és possible, per aquest motiu els anomenats indults

¹⁶ GARCÍA SAN MARTIN, J. (2015). *El indulto: tratamiento y control jurisdiccional. Adaptado a la reforma del Código Penal de 2015* (2ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p. 63

anticipats¹⁷ no són factibles atenent als objectius i naturalesa de la figura de l'indult. Com a conseqüència d'això resultaria necessària una reforma d'aquest precepte.

En darrer terme, una breu referència a l'excepció establerta a l'article 102.3 de la Constitució Espanyola on és prohibeix taxativament, en el seu apartat 3, l'aplicació de l'indult al President i a la resta de membres del Govern.

5. Tipus d'indult i motius pels quals es poden concedir

Abans de començar explicar els tipus d'indult que existeixen i els motius pels quals es poden concedir, s'ha de posar èmfasi en el fet de que no existeix un precepte a la Llei de l'Indult que estableixi de forma taxativa els motius pels quals es pot concedir la gracia.

5.1. Indult d'iniciativa judicial o fiscal

Un primer tipus d'indult és l'indult per iniciativa judicial o fiscal, que és aquell que és proposat pel Tribunal Sentenciador o pel Tribunal Suprem. Aquest tipus d'indult es troba a l'article 20 de la llei del 1870.

Aquest precepte estableix l'anomenat indult d'iniciativa judicial a través d'una remissió a l'article 2 del CP del 1850 (actual art. 4.3 del CP¹⁸) i s'estableix que es podrà proposar, per part del Tribunal sentenciador, el Tribunal Suprem o el Fiscal, que un determinat precepte del Codi Penal no sigui aplicable quan des del punt de vista del Jutge, Tribunal o Fiscal, no hagi de ser aplicat o quan la pena sigui excessiva en base el mal causat i les circumstancies de l'acusat.

Per tal de no aplicar un precepte del CP es preveuen dues vies, per una banda, a través de l'indult, i per l'altre, a través d'una proposta de derogació o modificació al Govern. Tot i que des del meu punt de vista, les propostes d'indult, s'haurien de reservar només per aquells casos en què el Tribunal, Jutge o Fiscal considera que les penes aplicables en el cas concret són excessives.

En l'hipotètic cas que s'apliqués en el supòsit de que es consideres que una determinada conducta no hauria de ser criminalitzada, es podria veure afectat el principi de distribució de

¹⁷ Els indults anticipats són aquells que es concedeixen abans que el subjecte hagi estat condemnat.

¹⁸ L'article 4.3 estableix literalment el següent: *Del mismo modo acudirá al Gobierno exponiendo lo conveniente sobre la derogación o modificación del precepto o la concesión de indulto, sin perjuicio de ejecutar desde luego la sentencia, cuando de la rigurosa aplicación de las disposiciones de la Ley resulte penada una acción u omisión que, a juicio del Juez o Tribunal, no debiera serlo, o cuando la pena sea notablemente excesiva, atendidos el mal causado por la infracción y las circunstancias personales del reo.*

poderns. Correspon el poder legislatiu decidir quines conductes es criminalitzen i quines no a través de la promulgació de normes penals. En aquest sentit, també es pronuncia el fiscal DEL TORO, que considera que les propostes d'indult d'aquest precepte no fan referència als casos que el Tribunal considera que una determinada conducta no hauria de ser delictu sinó només en els casos en que es considera que la pena és excessiva per la conducta realitzada atenent a les circumstàncies del cas¹⁹. En quan aquestes circumstàncies la jurisprudència ha establert tota una sèrie de supòsits al llarg del temps, per exemple, l'edat de l'acusat, la positiva actitud resocialitzadora, la falta de formació cultural, la falta d'antecedents penals, la bona conducta, etc.

Per tant, l'indult a iniciativa judicial o fiscal, únicament es pot motivar per la desproporció punitiva, és a dir quan l'òrgan estima que de la rigorosa aplicació de la llei resulta excessiu el càstig. Com a conseqüència de tot això l'indult a iniciativa judicial només pot tenir efectes de forma parcial²⁰.

5.1.1. Jurisprudència

El que s'ha explicat anteriorment és veu plasmat, a mode d'exemple, a la Sentència de l'Audiència Provincial de Vizcaya (secció 6ª) núm. 74/2012 de 17 d'octubre (JUR 2014/165237). Aquesta resolució planteja el cas d'un subjecte que va apunyalat a la seva parella (sense causar-li la mort) després de que aquesta última la pagués de forma continuada amb el puny. El tribunal va considerar que la lesió produïda amb el gabinet era constitutiva d'un delictu de temptativa d'homicidi (per les raons que s'exposen a la sentència) i a més no s'aprecia l'existència de l'eximent de legítima defensa. D'aquesta manera, l'acusada va ser condemnada a la pena de tres anys, nou mesos i un dia de presó.

En el Fonament setè de la Sentència (és el fonament on es fa referència a l'indult), el Tribunal utilitza la seva facultat de proposar l'indult d'acord amb el que estableix l'article 4.3 del Codi Penal. D'aquesta forma es posa de manifest una sol·licitud d'indult parcial per la penada. S'argumenta, cito literalment, que el precepte anteriorment mencionat:

deja abierta la posibilidad de actuación del órgano judicial en este sentido en supuesto en el que la pena sea notablemente excesiva, atendidos el mal causado por la infracción y las circunstancias personales del reo.

¹⁹ LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). València: Tirant lo Blanch, p.76.

²⁰ L'indult parcial és aquell que no produeix la remissió de totes les penes, és a dir, quan només es concedeix la gràcia a una o algunes de les penes que se li han imposat al penat. No obstant, també podem parlar d'indult parcial quan es substitueixen les penes imposades per algunes de menys greus (art. 12 Llei de l'Indult).

En base aquest precepte el Tribunal va tenir en compte la situació personal de l'acusada, que en aquest cas era mare de tres fills i dos d'ells de curta edat. A més, tot i que la pena que se li ha imposat és la correcte legalment, es va considerar que aquesta sanció estava relacionada amb la gravetat del fet i no amb la perillositat que suposa l'autora del fet delictiu, és a dir, l'acusada va actuar després d'haver estat apallissada per la seva parella i a més amb l'ànim que aquesta agressió cedís de forma immediata. Per aquest motiu, l'acusada no revesteix aquesta "perillositat", ja que va actuar motivada per l'agressió que estava patint. Per últim, el tribunal també posa de manifest, com a circumstància per proposar l'indult, que la lesió no va provocar la mort de la víctima.

Es per tot això que s'acaba conclouent que la pena que se li ha imposat és excessiva, i que a través d'una rebaixa de la mateixa mitjançant la concessió d'un indult parcial podria oferir-li altres solucions per una millor resposta penal acomodada a la gravetat dels fets i les circumstàncies de la processada.

5.2. Indult a iniciativa particular

Un segon tipus d'indult seria l'indult a iniciativa particular que és aquell promogut pel penat, pels seus parents o per qualsevol altre persona en el seu nom. En aquest tipus d'indult no existeix cap mena de limitació en quan els motius pel qual es pot sol·licitar, ni tampoc pels efectes de la gràcia, és a dir, potser parcial o total²¹. Cal destacar que aquest tipus d'indult és el més freqüent a la pràctica.

S'ha de tenir en compte, que tot i que no existeixen motius per tal de concedir l'indult particular, s'haurà d'establir un criteri per tal de determinar quan es concedeix l'indult total o l'indult parcial. En aquest sentit, l'article 11 de la Llei del 1870 estableix que l'indult total només es podrà atorgar en aquells casos en què existeixin raons de justícia, equitat o utilitat pública. De tal manera, que en els demés casos es procedirà a atorgar l'indult parcial i concretament, tindrà preferència la commutació de les penes (art. 12 Llei de l'Indult). De la interpretació literal del precepte es podria arribar a la conclusió que l'indult parcial s'atorgarà en tots aquells casos que no concorrin les circumstàncies anteriorment esmentades, no obstant, això sembla esser una interpretació errònia, ja que un indult no es pot atorgar sense cap mena de motivació (a l'apartat 7.3.2.1. es fa un anàlisi jurisprudencial sobre la motivació dels indults).

²¹L'indult total és aquell mitjançant el qual es suprimeixen totes les penes que se li han imposat al penat (art. 4 de la Llei de l'Indult).

LLORCA ORTEGA, J., considera que l'indult total s'atorgarà en aquells casos en què concorrin raons de justícia, equitat o utilitat pública i a més que totes o alguna d'aquestes raons hagin estat apreciades pel Tribunal sentenciador a l'informe que, preceptivament i a requeriment del Ministeri de Justícia (art. 23 de la Llei de l'indult²²), ha de remetre-li. Per altre banda, l'indult parcial només s'atorgarà en aquells casos en què el Govern consideri que concorren les circumstàncies esmentades, en canvi, el Tribunal no aprecia la seva concurrència a l'informe d'obligat remissió²³.

5.3. Indult a iniciativa penitenciària

En quan a l'indult d'iniciativa penitenciària, aquest és aquell que és sol·licitat pel Jutge de Vigilància Penitenciària a sol·licitud de la Junta de Tractament i prèvia proposta de l'Equip Tècnic. Aquest tipus d'indult només s'atorga als penats quan concorren determinades circumstàncies que es troben regulades a l'art. 206 del Real Decret 190/1996 de 9 de febrer, pel que s'aprova el Reglament Penitenciari. Concretament s'exigeix que concorrin durant un termini mínim de dos anys i en un grau que es pugui qualificar d'extraordinari, totes i cada una de les següents circumstàncies: bona conducta, desenvolupament d'una activitat laboral normal, bé en el propi Establiment o bé a l'exterior que es pugui qualificar d'útil per a la vida en llibertat i la participació en les activitats de reeducació i de reinserció social.

5.3.1. Jurisprudència

En relació a l'indult d'iniciativa penitenciària resulta interessant fer referència a la Interlocutòria de l'Audiència Provincial de Barcelona (Secció 9^a), núm. 432/2007 de 24 d'agost (JUR 2007/355113). En aquesta resolució s'argumenta que l'article 206 del Reglament Penitenciari autoritza a la Junta de Tractament a sol·licitar la tramitació de l'indult particular pels penats que reuneixin les circumstàncies que s'expressen en el propi precepte. No obstant, a l'article 206 de l'esmentat Reglament, no s'estableixen uns casos específics de concessió de l'indult, ja que comportaria una modificació de la Llei de 1870 (concretament els arts. 11 i 12), ni tampoc obliga o vincula el Jutge de Vigilància Penitenciària a que efectivament tramiti l'indult proposat (té la funció d'aprovar o no aprovar les propostes).

D'aquesta manera el precepte reglamentari estableix una nova i específica via de proposició d'indult i d'origen de la tramitació del mateix, que és perfectament compatible amb el que

²² L'article 23 de la Llei de l'Indult exigeix que les sol·licituds d'indult, incloses les que es presenten directament al Ministeri de Justícia, vagin acompanyades d'un informe del Tribunal sentenciador.

²³ LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p.82.

estableix l'article 19 de la Llei de l'Indult (l'indult sol·licitat pel penat, parents, etc.). Segons el Tribunal aquest indult només s'atorgarà de forma extraordinària en cas que l'intern tingui una molt bona conducta, una extraordinària participació en activitats de reeducació i reinserció social i durant el temps a que es refereix el precepte. A més aquestes condicions seran sotmeses al control jurisdiccional del Jutge de Vigilància Penitenciària, on aquest podrà tramitar el corresponent expedient o bé podrà denegar aquesta tramitació.

5.4. Indult a iniciativa governativa

L'indult d'iniciativa governativa és aquell instat pel Govern en cas que no ho hagi estat per part dels particulars o per part dels Tribunals. Aquest tipus d'indult només es considerarà justificat en aquells casos que concorri una epidèmia, un incendi, desordres públics, inundacions, etc., en els que consti com a provada l'actuació meritòria i fora de lo comú de un o, el que serà més freqüent, de varis condemnats²⁴.

5.5. Indult a iniciativa del jurat

L'indult d'iniciativa del jurat està consagrat a la Llei Orgànica 5/1995, de 22 de maig, del Tribunal del Jurat on s'estableix que el Magistrat-President podrà demanar, si escau, el criteri del Jurat sobre l'aplicació dels beneficis de remissió condicional de la pena i la petició o no d'indult en la pròpia sentència²⁵.

En quan els motius que haurà de tenir en compte el Jurat per poder sol·licitar aquest tipus d'indult, LLORCA ORTEGA, J. considera que seran només aquells casos en que hi ha un excés de càstig, és a dir, els motius que s'han exposat anteriorment en quan a l'indult d'iniciativa judicial²⁶. Veritablement, aquest tipus d'indult porta aparellat un inconvenient, és a dir, el Jurat, en el moment en que emet el veredict (i també proposi l'indult) no té coneixement de quina pena se li imposarà a l'acusat, i per tant tampoc té coneixement de si la pena és desproporcionada o no. Per aquest motiu, difícilment el Jurat podrà apreciar si existeix o no aquest excés de càstig si no coneix quin serà el que se li imposarà a l'acusat. D'aquesta manera, seria interessant que a l'informe que emeti el Jurat s'exposessin també les raons per les quals es pronuncia favorablement o no sobre l'indult, deixant de banda l'excés de càstig, per tal de que

²⁴ LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p.88.

²⁵ Article 52.2 de la Llei Orgànica 5/1995, de 22 de maig, del Tribunal del Jurat.

²⁶ Article 21.6ª de la Llei 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, estableix que *la dilación extraordinaria e indebida en la tramitación del procedimiento, siempre que no sea atribuible al propio inculpadó y que no guarde proporción con la complejidad de la causa.*

les parts, així com el Magistrat-President, puguin valorar degudament el criteri expressat pel Jurat.

5.6. Altres tipus d'indult

Deixant de banda els específics tipus d'indult, és necessari també tenir en consideració tota una sèrie de motius que poden donar a lloc a la sol·licitud de la gràcia.

En primer lloc, es desglossarà la vulneració del Dret Fonamental a tenir un procés sense dilacions indegudes reconegut a l'article 24 de la CE i la seva rellevància respecte a la concessió de la "Gràcia".

Inicialment aquesta vulneració en moltes ocasions era corregida a través de la concessió de l'indult, però es considerava un recurs inadequat degut el caràcter "excepcional" d'aquesta mesura. Com a conseqüència, es va promulgar la Llei Orgànica 5/2010, de 22 de juny, que va posar fi a gran part de les controvèrsies que s'havien donat a l'hora de corregir la vulneració de l'esmentat Dret Fonamental, ja que a partir de la promulgació d'aquesta llei es va consagrar com un atenuant de la responsabilitat criminal.

Per aquest fet, en cas de que es produeixi una vulneració del Dret Fonamental reconegut a l'article 24 s'haurà d'aplicar l'atenuant previst al Codi Penal, essent només possible la sol·licitud de l'indult per aquells motius que s'han anat exposant al llarg del treball. No obstant, d'acord amb el meu criteri i amb el d'en GARCÍA SAN MARTÍN J., en un hipotètic cas en que es produïssin unes dilacions indegudes en un moment en que ja no sigui possible l'aplicació de l'atenuant de la responsabilitat criminal (per ex. en el moment d'executar la pena), seria totalment legítim sol·licitar l'indult. A més, també es considera la possibilitat de sol·licitar l'indult en aquells cassos en que s'ha aplicat l'atenuant però tot i així hi ha un excés punitiu de la pena restant i per tant, es preveu la possibilitat de sol·licitar l'indult per extingir la totalitat de la pena o part d'ella²⁷.

D'altre banda, en cas que les dilacions no tinguin la consideració de indegudes, és a dir, que siguin simples dilacions també seria possible l'atorgament de l'indult, però en aquest cas, estaríem dins l'àmbit de l'indult reservat al condemnat d'acord amb el que estableix la Llei de l'Indult.

²⁷ GARCÍA SAN MARTÍN, J. (2015). *El indulto: tratamiento y control jurisdiccional. Adaptado a la reforma del Código Penal de 2015* (2ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p. 86.

En segon lloc, també és un motiu de l'indult el canvi de doctrina jurisprudencial, és a dir, quan és produeix un canvi en la doctrina jurisprudencial en matèria penal, si aquesta resulta més beneficiosa pel penat, es planteja si aquesta pot incidir i en quina mesura sobre les sentències que es van dictar amb anterioritat.

En un primer moment el Tribunal Constitucional i el Tribunal Suprem es van mostrar partidaris de la modificació de sentències anteriors que ja eren fermes com a conseqüència d'un canvi de doctrina però a través d'un recurs extraordinari de revisió davant el Ministeri de justícia o a través de la sol·licitud d'aplicació retroactiva de la doctrina jurisprudencial més beneficiosa davant el propi òrgan sentenciador. Posteriorment, el Tribunal Suprem va descartar la possibilitat declarant improcedent la possible rectificació de les sentències fermes, ja que considerava que un canvi de doctrina no es podia considerar un "fet nou" subsumible a l'apartat d) de l'article 954.1 de la Llei d'Enjudiciament Criminal²⁸, és a dir, el canvi de doctrina suposa un canvi en la esfera normativa aplicable però no un canvi en els fets que van ocórrer i que es van considerar subsumibles a un tipus penal. Aquest precepte es refereix al descobriment de nous fets fàctics, que permeten considerar al penat com a innocent. D'aquesta manera, es considera que un canvi de doctrina no mereix la consideració d'un fet nou, i tampoc es considera equiparable a un canvi legislatiu, ja que si tingués aquesta consideració es podria aplicar retroactivament en el passat. Per tant, al no poder-se procedir a modificar les sentències fermes per un canvi de doctrina a través del recurs de revisió o a través de l'aplicació retroactiva de la llei, s'haurà de considerar que si que serà possible presentar una sol·licitud d'indult parcial per la condonació de la pena que hagi estat dictada en una sentència on s'hagi aplicat una doctrina que s'ha modificat.

Per posar fi aquest apartat és necessari fer referència a la pena natural com a possible causa d'indult. Primer de tot és important definir que s'entén per pena natural, una pena natural és aquella que rep el responsable d'un delictes de forma extrapenal²⁹. En aquests casos es considera que l'autor del delictes ja ha estat suficientment castigat i per tant no és necessari imposar-li cap pena. A Espanya la jurisprudència no s'ha mostrat unànime en els cassos en què l'acusat és castigat a través d'una pena natural.

No obstant, la culpabilitat és l'element que actua com a mesura de la pena, en el sentit de que el càstig no pot sobrepassar el marc fixat per la culpabilitat del fet comès per l'autor. Per tant, si el subjecte que ha comès el delictes ha sofert tota una sèrie de danys i perjudicis, i se li imposa una pena sense tenir-los en compte, podríem considerar que el càstig que ha rebut aquest subjecte és

²⁸ L'article 954 apartat d) estableix que es podrà sol·licitar la revisió de les sentències fermes: *Cuando después de la sentencia sobrevenga el conocimiento de hechos o elementos de prueba, que, de haber sido aportados, hubieran determinado la absolución o una condena menos grave.*

²⁹ Un exemple de pena natural seria el cas d'un subjecte que ingereix varies boles de cocaïna per transportar-la a un altre país i quan arriba a la seva destinació ha de ser intervingut quirúrgicament perquè s'han rebentat a dins del seu cos causant-li irreversibles danys als seus òrgans.

excessiu, ja que se li imposarà la pena establerta legalment i se li haurà de sumar la pena natural. Per tant, aquest fet podria ser utilitzat com a un motiu per sol·licitar un indult per haver-li imposat una pena excessiva, tal com s'ha explicat en apartats anteriors.

6. Efectes de l'indult particular

En aquest apartat s'explicaran els efectes de l'indult d'una forma general, és a dir, tots aquells efectes que produeix tot indult en qualsevol de les seves modalitats o classes.

6.1. La responsabilitat criminal

En quan a l'extinció de la responsabilitat criminal³⁰ segons el tipus d'indult que es concedeixi, aquesta responsabilitat s'extingirà de forma total o parcial. No obstant, tant una com l'altre no comportarà la supressió dels antecedents penals, és a dir, la inscripció dels antecedents penals en el Registre Central romandrà, i la pena indultada no patirà cap mena d'alteració (excepte en el cas de la commutació). En definitiva, l'indult no té altre abast que el suspensiu. A més, en el cas de l'indult parcial, a efectes d'aplicació d'altres instituts jurídics, s'haurà de tenir en compte la pena que s'ha imposat i no la que resulti de l'atorgament de la gràcia.

En síntesi, l'indult no extingeix la responsabilitat criminal del subjecte que s'ha beneficiat d'aquesta concessió, sinó que aquesta queda en suspensió.

6.2. Les penes accessòries

En quan a les penes accessòries, l'article 6 de la Llei del 1870 estableix que l'indult de la pena principal portarà aparellat l'indult de les penes accessòries que se li hagin imposat al penat.

Sens perjudici d'això, s'exceptuen tres penes d'aquest caràcter: les de inhabilitació per a càrrecs públics i drets polítics, la subjecció a la vigilància de l'autoritat (excepte que s'hagi fet menció expressa d'aquestes en la concessió) i la indemnització civil.

Per tant, l'article 6 de la Llei de l'Indult és clar, de manera que en paraules de LLORCA ORTEGA J., cito textualment:

³⁰ Article 130 de la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de Novembre, del Codi Penal, per el qual s'estableixen les formes d'extinció de la responsabilitat criminal.

*Realmente, resulta a todas luces justo que indultada la pena principal, su accesoria siga la misma suerte*³¹.

No obstant, és possible que en algun cas l'indult comporti la remissió de la pena accessòria i no de la principal i a la inversa, excepte que ambdues penes siguin inseparables per la seva naturalesa i efectes³².

Tornant a l'article 6 de la Llei de l'Indult, tal com s'ha dit s'estableixen tres excepcions en quan a la remissió de la pena accessòria. En primer lloc, la inhabilitació per a càrrecs públics i drets polítics, aquesta es refereix a la inhabilitació absoluta i a més quan aquesta tingui caràcter d'accessòria³³. També s'inclou dins d'aquestes excepcions la inhabilitació especial pel dret de sufragi passiu i d'inhabilitació especial per ocupació o càrrec públic, sempre que siguin imposades com a penes accessòries.

En quan a la pena accessòria de subjecció a la vigilància a l'autoritat, no té cap mena de rellevància, ja que actualment el Codi Penal no la preveu i per tant aquesta excepció no produeix cap mena d'efecte.

En tercer lloc, també es fa referència a la responsabilitat civil com a una excepció, en aquest cas s'entén que no es podrà indultar la responsabilitat civil derivada de l'il·lícit penal, en els termes previstos a l'article 109 i ss. del Codi Penal. La responsabilitat civil derivada de delictes té una naturalesa completament diferent de la responsabilitat penal, ja que la primera té la finalitat de compensar el perjudicat dels danys i perjudicis que ha pogut cometre, i per tant, l'ofès o el perjudicat ostenta un dret de crèdit sobre la corresponent indemnització i que en tot cas es titular de la facultat de disposició del mateix. Per tant, s'ha de considerar que si que és cert que el Govern està facultat per excepcionar del "ius puniendi" de l'Estat sobre una determinada persona, però aquest, no està facultat per privar o negar al perjudicat el dret de crèdit del que és titular per l'import dels danys i perjudicis que ha sofert per la comissió d'un delictes, en el mateix sentit es pronuncia SAN MARTÍN GARCIA, J³⁴.

³¹ LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). València: Tirant lo Blanch, p.119.

³² Així ho estableix l'article 7 de la Llei de l'Indult de 1870 quan s'estableix literalment el següent: *Podrá concederse indulto de las penas accesorias, con exclusión de las principales y viceversa, a no ser de aquellas que sean inseparables por su naturaleza y efectos.*

³³ A la regulació del Codi que estava vigent quan es va promulgar la llei de l'indult només es feia referència a la inhabilitació absoluta perpetua i a la inhabilitació absoluta temporal, per això, aquest article només es refereix en el cas d'una inhabilitació absoluta.

³⁴ GARCÍA SAN MARTÍN, J. (2015). *El indulto: tratamiento y control jurisdiccional. Adaptado a la reforma del Código Penal de 2015* (2ª edició). València: Tirant lo Blanch, p. 190.

6.3. Irrevocabilitat de l'indult

Un altre efecte característic de l'indult és el seu caràcter irrevocable, és a dir, una vegada s'atorga l'indult aquest és permanent i a més té tota la força d'una sentència executòria.

Aquesta irrevocabilitat està consagrada a l'article 18 de la Llei de 1870, que estableix que la concessió de l'indult és per la seva naturalesa irrevocable d'acord a les clàusules amb que va ser atorgat.

6.4. El desterrament

També resulta rellevant fer una petita referència al desterrament que es preveia com un efecte preceptiu de tot indult. En els anteriors Codi Penal es preveia que quan es concedís l'indult a un determinat subjecte aquesta concessió havia d'anar acompanyada d'una prohibició del beneficiari d'anar a determinats llocs per respectar a l'ofès pel delictes i per evitar una "venjança" d'aquest últim envers el beneficiari de la concessió.

No obstant, en el Codi Penal de 1995 aquest desterrament es va suprimir i per tant, actualment, aquest efecte de tot indult ja no és preceptiu ni automàtic a tot subjecte beneficiari de la gràcia. Tot i així, hi ha casos en que es pot imposar aquesta prohibició com una condició de poder gaudir de la gràcia que se li ha concedit al penat³⁵.

6.5. La commutació

En relació als efectes de la commutació, aquesta és la substitució de la pena o penes imposades al delinqüent per altres de menys greus dins de la mateixa escala gradual; sens perjudici de que en alguna ocasió es pugui substituir per una pena que sigui d'una altra escala gradual sempre que hi hagi mèrits suficients a judici del Tribunal sentenciador o del Consell d'Estat, i el penat no s'hi oposi.

Aquesta modalitat de gràcia està recollida a l'article 12 de la Llei per la que s'estableixen les regles per l'exercici de la gràcia de l'indult.

6.6. La pena pecuniària o de multa

L'article 8 de la Llei del 1870 estableix literalment el següent:

³⁵ L'article 16 de la Llei de 1870 estableix que se li podran imposar al penat per a la concessió de la gràcia les demés condicions que la justícia, la equitat o la utilitat pública aconsellin.

el indulto de la pena pecuniaria eximirá al indultado del pago de la cantidad que aún no hubiese satisfecho, pero no comprenderá la devolución de la ya pagada, a no ser que así se determine expresamente.

Per tant, d'aquest precepte es pot extreure que l'indult particular comportarà la supressió de qualsevol tipus de pena dinerària, no obstant, en cas que el condemnat ja hagi pagat alguna quantitat aquesta no serà retornada, a no ser que en el moment de la concessió de l'indult s'hagi determinat expressament. Aquest últim aspecte del precepte, és a dir, que en cas que es determini expressament la devolució de les quantitats pagades es pugui procedir d'aquesta manera, xoca amb la institució de l'indult, ja que en principi aquesta només permet la remissió d'aquelles condemnes que no han estat complertes.

6.7. Les costes processals

L'article 9 de la llei de 1870 estableix que l'indult no s'estendrà a les costes processals. Aquesta impossibilitat de concedir un indult respecte les costes processals s'entén que es justifica pel fet de que aquestes s'imposen com a conseqüència de la realització d'un fet delictiu que comporta un procés penal, de tal manera que la concessió de l'indult no desnaturalitza el pagament de les costes processals sinó que aquestes subsisteixen.

7. El procediment de concessió o denegació de l'indult (procediment iniciat a instància de part)

Hi ha diferents procediments a seguir en funció de davant de quin tipus d'indult ens trobem, en aquest treball es posarà èmfasi al procediment de tramitació de l'indult que s'ha iniciat a instància de part, que sol ser el més freqüent. D'aquesta manera, només s'explicarà aquest procediment sense tenir en compte certes especialitats, en quan a la tramitació, respecte les demés classes d'indult.

El procediment de tramitació de la Gràcia de l'Indult està regulat en el Capítol III (articles 19 al 32) de la Llei de 1870. En termes generals, el procediment per a la sol·licitud i concessió de la gràcia es tracta d'un procediment administratiu especial amb un règim jurídic propi i aliè al règim administratiu comú³⁶.

³⁶ GARCÍA SAN MARTIN, J. (2015). *El indulto: tratamiento y control jurisdiccional. Adaptado a la reforma del Código Penal de 2015* (2ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p. 190.

El departament competent per conèixer, en sentit ampli, el procediment de tramitació de l'indult és el Ministeri de Justícia en virtut del que estableix el Real Decret 453/2012, de 5 de març, pel que es desenvolupa l'estructura orgànica bàsica del Ministeri de Justícia, que es determina que el Ministeri de Justícia és qui té assignada la preparació dels assumptes relatius a la gràcia, amb caràcter previ a la seva elevació al Consell de Ministres, concretament a través de la Subsecretaria de Justícia, Unitat de Divisió de Drets de Gràcia i altres Drets.

7.1.Iniciació

El procediment de l'indult a sol·licitud a instància de part s'inicia amb la petició de gràcia degudament presentada. En termes generals aquesta sol·licitud no requereix cap mena de formalitat especial, per tant pot produir efectes una simple redacció epistolar. En tot cas, s'ha de tractar d'una sol·licitud escrita, o mitjançant una compareixença plasmada per escrit, que contingui les dades identificadores del sol·licitant i la seva firma.

A més, encara que no sigui del tot necessari, és convenient que a la instància s'expressin els motius que, a judici del sol·licitant, puguin fonamentar la concessió de gràcia (així com els documents que puguin acreditar les circumstàncies al·legades). En aquesta sol·licitud es poden al·legar causes com per exemple: motius personals, familiars, humanitaris, jurídics, etc. No obstant, s'haurà de tenir en compte que ja s'ha dictat sentència, i que per tant no és el moment de manifestar la innocència del penat, ja que aquest ja ha estat condemnat. Tot i així, si que resulta interessant fer menció de l'existència d'alguna irregularitat durant el procediment, és a dir, si s'ha produït dilacions indegudes i errors que no es van denunciar en el seu moment.

Aquesta sol·licitud, haurà d'anar dirigida al Ministeri de Justícia, tot i que també pot presentar-se a través del conducte del Tribunal sentenciador, del Cap de l'Establiment (Director del Centre) o del Governador Civil de la província en que el penat es trobi complint condemna (art. 22 de la Llei de l'Indult).

Una vegada s'ha registrat aquesta sol·licitud, s'haurà de dictar un acte per tal de formar el corresponent expedient, concretament, aquest acte serà dictat pel Ministre de Justícia.

7.2.Instrucció

Una vegada s'ha iniciat el procediment d'indult i s'ha dictat l'acte pel qual s'ordena la incoació del corresponent expedient, aquest es remet al Tribunal Sentenciador als efectes d'emetre el corresponent informe, segons preveu l'article 23 de la Llei de 1870.

L'article 23 de la Llei de 1870 estableix literalment el següent:

Las solicitudes de indulto, incluso las que directamente se presentaran al Ministro de Justicia, se remitirán a informe del Tribunal Sentenciador.

D'aquesta forma s'estableix de forma preceptiva la necessitat de que en tots els casos s'hagi de remetre l'expedient al Tribunal Sentenciador perquè pugui emetre el corresponent informe. Tot i així, aquest precepte no està alliberat de controvèrsies, és a dir, en cas que hi hagi més d'un Tribunal Sentenciador, ja sigui perquè el reu ha estat condemnat en diferents causes o algun altre motiu, el Tribunal Sentenciador que haurà de rebre l'expedient serà aquell que hagi dictat la Interlocutòria d'acumulació o el competent per portar a cap aquesta designació³⁷. No obstant, en cas que les penes no s'hagin acumulat sinó que s'hagin refós el Tribunal Sentenciador competent serà aquell que hagi dictat la pena que s'hagi de gràciar.

En canvi, en supòsits de sentències de conformitat dictades pel Jutjat d'Instrucció en un Procediment per l'Enjudiciament Ràpid de determinats delictes, la competència correspondria a aquest i no al Jutjat de lo Penal encarregat de conèixer la executòria penal.

Finalment, en cas que es dicti una segona sentència rebutjant l'anterior (per ex. s'augmenta la pena, es condemna a qui va ser absolt, etc.) el Tribunal competent per rebre l'expedient serà, en tot cas, el Tribunal Suprem³⁸.

Una vegada s'ha determinat quin és el Tribunal Sentenciador competent i s'ha remès l'expedient a aquest s'inicien tota una sèrie de diligències que haurà de dur a terme el Tribunal competent que no és res més que l'elaboració de l'informe a que s'ha fet referència anteriorment. Aquestes actuacions que es veuen plasmades a l'informe, de forma resumida i esquemàtica, són les següents:

- a) Informe de conducta del Penat o Condemnat: l'òrgan sentenciador haurà de sol·licitar un informe sobre la conducta del penal al Cap de l'Establiment on estigui complint condemna o al Governador de la Província de la seva residència, en cas que la pena no consisteixi en una privació de llibertat (article 24 de la Llei de l'Indult). De la literalitat de l'article podem extreure que queden exclosos aquells supòsits en que el subjecte ha estat condemnat a una pena privativa de llibertat però no l'està complint (per ex. perquè està suspesa). Des del meu punt de vista, aquest apartat de l'informe és el més

³⁷ LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). València: Tirant lo Blanch, p.138.

³⁸ Acord no jurisdiccional de la Sala Segona del Tribunal Suprem de 5 d'abril de 2005.

rellevant, ja que per tal de valorar la concessió o no de l'indult la conducta del penat després d'haver-se dictat sentència resulta un criteri important per prendre tal decisió. Per això, l'excepció que es preveu trobo que s'hauria de suprimir i fer la corresponen modificació de l'article 24 per tal que estiguin inclosos totes les possibilitats.

- b) Audiència de la part ofesa: el Tribunal Sentenciador haurà d'escoltar a la part ofesa, si en hi ha, segons estableix l'article 24 de la Llei de 1870. Tal com s'ha explicat en apartats anteriors, la voluntat de l'ofès no vincula de cap manera la decisió que ha de prendre el Tribunal sobre la concessió o no de l'Indult.
- c) Audiència del Ministeri Fiscal: el Tribunal Sentenciador haurà d'escoltar al Ministeri Fiscal, d'acord amb l'article 24 de la Llei de l'Indult. El Ministeri Fiscal està legitimat per proposar la pràctica de quantes diligències estimi oportunes.

Una vegada s'ha realitzat totes les actuacions anteriors, serà necessari un últim tràmit que consisteix en un informe que farà el propi Òrgan Sentenciador. El contingut d'aquest informe esta establert a l'article 25 de la Llei de l'Indult, que estableix literalment el següent:

El Tribunal sentenciador hará constar en su informe, siendo posible, la edad, estado y profesión del penado, su fortuna, si fuere conocida, sus méritos y antecedentes, si el penado fue con anterioridad procesado y condenado por otro delito, y si cumplió la pena impuesta o fue de ella indultado, por qué causa y en qué forma, las circunstancias agravantes o atenuantes que hubiesen concurrido en la ejecución del delito, el tiempo de prisión preventiva que hubiere cumplido, su conducta posterior a la ejecutoria, y especialmente las pruebas o indicios de su arrepentimiento que se hubiesen observado, si hay o no parte ofendida, y si el indulto perjudica el derecho de tercero, y cualesquiera otros datos que puedan servir para el mejor esclarecimiento de los hechos, concluyendo por consignar su dictamen sobre la justicia o conveniencia y forma de la concesión de la gracia.

Per tant, s'haurà de fer constar tots els aspectes que s'estableixen en aquest precepte, és a dir, l'edat, l'estat i professió del penat, la seva fortuna, conducte posterior a la condemna, etc. Aquesta necessitat de fer constar totes aquestes dades deriva de la importància que tindran per l'òrgan sentenciador conèixer-les per tal de decidir sobre la concessió o no de l'indult. Dades, com per exemple, la professió del penat poden tenir importància a l'hora de determinar si aquest té un hàbit de treball, així com també poden resultar rellevants, encara que no consti en el propi precepte, informació sobre si té una família estable, fills, etc.

Tot i el tenor literal del precepte, la jurisprudència no requereix que s'incloguin tots els elements que s'estableixen a l'article 25 de la Llei de l'Indult. En aquest sentit, la Sentència del Tribunal Suprem RJ 2008/580 (Sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª) de 12 de desembre de 2007 (recurs cassació nº 26/2006), posa de manifest la necessitat o no d'incloure tots els elements que estableix l'article 25 de la Llei de l'Indult. Es planteja el cas d'un Tribunal sentenciador que en el seu informe no va expressar totes les dades a que es refereix l'article 25 de la Llei de l'Indult, no obstant, el Jutge que resol el recurs considera que l'article 25 de la Llei de l'Indult no exigeix de forma preceptiva que s'incloguin a l'informe totes les dades a que fa referència el precepte anteriorment mencionat. Així en paraules del Tribunal:

Se alega también por los recurrentes defecto de forma en el informe del Tribunal sentenciador en cuanto, en opinión del recurrente, en el mismo no se expresan todos los datos a que se refiere el artículo 25 de la Ley del Indulto (LEG 1870, 10), frente a cuya alegación ha de darse nuevamente la razón al Abogado del Estado cuando considera que el artículo 25 de dicha Ley no exige preceptivamente la inclusión en el informe del Tribunal sentenciador de todos los datos que en dicho artículo se menciona, aludiendo el precepto a que dichas circunstancias se harán constar en el informe “siendo posible”.

El Tribunal afegeix que la Jurisprudència d'aquesta Sala considera que el contingut del citat informe no té caràcter vinculant, i que la omisió d'alguna dada de les que esmenta l'article 25 de la Llei de l'Indult suposaria només una simple irregularitat formal no invalidant, és a dir, no comportaria l'anul·lació del Real Decret de concessió o denegació

No obstant, seria interessant que juntament amb tots aquests informes també es realitzes un triple estudi social, psicològic i criminològic per part dels Equips d'Observació i Tractament i complementats amb informes dels Serveis Socials, en aquest sentit també es pronuncia LLORCA ORTEGA, J.

Una vegada realitzats tots els tràmits que estableixen els articles 24 i 25 de la Llei de l'Indult, l'Òrgan Sentenciador haurà de concloure el seu informe, decidint sobre la justícia o conveniència i forma de concessió de la gràcia. De forma contrària al pensament d'alguns autors³⁹, que l'òrgan que ha dictat la sentència hagi de fer un informe determinants la justícia o

³⁹ Autors com LLORCA ORTEGA, JOSÉ creuen que si el Jutge que ha dictat sentència en el seu informe estableix que la condemna no és justa, aquest s'està oposant al seu propi fallo. Per la qual cosa, considera que hi ha un

conveniència de la concessió de l'indult no és una actuació contraproductiva, és a dir, l'òrgan sentenciador quan dicta el fallo està aplicant el que estableixen les lleis, que en certes ocasions poden resultar injustes. Per això en aquest informe el Jutge podrà expressar les raons per la qual cosa creu que l'aplicació de la normativa en el cas concret porta aparellada un resultat que no és una plasmació de Justícia, finalitat última de la llei.

Finalment, una vegada s'ha fet aquest informe, aquest s'haurà de remetre al Ministeri de Justícia juntament amb l'històric-penal i el testimoni de la sentència executòria del penat, així com tots aquells documents que es considerin necessaris per la justificació dels fets⁴⁰.

Per acabar, una petita referència al que estableix l'article 29 de la Llei de l'Indult, el qual eximeix, en el cas que s'hagi comès un delictes polític (els establerts a l'article 3 de la mencionada Llei), de *oír previamente al Tribunal Sentenciador*. Per tant, en aquests cassos l'Òrgan Sentenciador haurà d'elaborar l'informe que s'ha explicat anteriorment, no obstant, pel que fa a la decisió sobre la conveniència i justícia de la concessió de l'indult, aquesta no serà necessària. Considero, que aquest tracte "específic" en aquest tipus d'indult no hauria de ser-hi, ja que la decisió sobre la justícia i conveniència de la concessió de l'Indult per part del Jutge s'hauria de tenir sempre en compte.

7.3.Decisió

Una vegada s'ha tornat l'expedient a la Unitat de Divisió de Drets de Gràcia i altres Drets, de la Subsecretaria de Justícia i després del seu estudi, s'emetrà proposta de resolució, degudament motivada, que serà elevada al Consell de Ministres. Un cop s'hagi deliberat, en cas que es concedeixi l'indult, s'expressarà així a través d'un Real Decret, que serà publicat al Butlletí Oficial de l'Estat (article 30 de la Llei de l'Indult). Encara que no es faci referència a la forma que ha de revestir la denegació de l'Indult s'entén que s'haurà de fer de la mateixa forma que la seva concessió, és a dir, a través d'un Real Decret publicat al BOE.

7.3.1. El Real Decret de concessió i de denegació de l'indult

En cas que es concedeixi l'indult el Real Decret de concessió haurà de determinar de forma expressa la pena que es remet (en cas contrari serà nul, en virtut de l'article 5 de la Llei de

desdoblament de l'òrgan judicial entre el jutge que aplica la llei i el jutge que aplica la benevolència fet que segons el propi autor no és possible.

⁴⁰ Així ho estableix l'article 26 de la Llei de l'Indult, el qual cito textualment: *El Tribunal sentenciador remitarà con su informe al Ministro de Justicia la hoja histórico-penal y el testimonio de la sentencia ejecutoria del penado, con los demás documentos que considere necesarios para la justificación de los hechos.*

l'Indult), no obstant, no serà necessari que determini les penes accessòries, ja que s'entendran incloses dins de les penes principals (a excepció de les de inhabilitació per a càrrecs públics i drets polítics i subjecció a la vigilància de l'autoritat⁴¹).

En cas que es denegui l'indult, tal com s'ha assenyalat anteriorment, a l'article 30 no s'estableix la forma que haurà d'adoptar aquesta denegació, ja que només es fa referència a la concessió de l'indult. Des del meu punt de vista, si la concessió de l'Indult s'ha de fer a través d'un Real Decret publicat al BOE, considero que la seva denegació també s'haurà de fer a través d'un Real Decret i publicar-ho al BOE, ja que no té cap sentit que la seva concessió s'hagi de fer per aquesta forma i en canvi la seva denegació no sigui necessari fer-ho així. És imprescindible donar publicitat i conseqüentment motivar aquesta denegació. En aquest sentit també es pronuncia GARCÍA SAN MARTÍN, J.

7.3.2. Motivació de la concessió o denegació de la gràcia

En quan a la motivació, l'article 30 de la Llei de l'Indult no estableix res al respecte, és a dir, només determina la forma que ha de revestir la concessió i l'exigència de publicitat.

Abans de la reforma de la Llei de l'Indult per la Llei 1/1988, de 14 de gener, de modificació de la Llei de 18 de juny de 1870, s'establia la necessitat de motivació de l'indult. No obstant, després de la reforma, es va suprimir del precepte la perceptiva motivació d'aquest actes.

No obstant, la doctrina considera, i des del meu punt de vista també hi estic d'acord, que aquesta supressió no s'ha de traduir amb la no necessitat de motivar aquesta concessió o denegació, ja que ens podríem trobar davant d'actes totalment arbitraris.

S'ha de tenir present que el Poder Executiu sempre ha d'exposar les raons que el porten a dictar els actes de caràcter discrecional (per ex. art. 54.1 f) de la llei 30/92⁴²), per la qual cosa, tot Real Decret d'Indult ha d'expressar, els motius per a la seva concessió o denegació⁴³.

⁴¹ GARCÍA SAN MARTÍN, J. (2015). *El indulto: tratamiento y control jurisdiccional. Adaptado a la reforma del Código Penal de 2015* (2ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p. 157.

⁴² L'article 54 estableix literalment el següent: **1.** *Serán motivados, con sucinta referencia de hechos y fundamentos de derecho: a) Los actos que limiten derechos subjetivos o intereses legítimos. b) Los que resuelvan procedimientos de revisión de oficio de disposiciones o actos administrativos, recursos administrativos, reclamaciones previas a la vía judicial y procedimientos de arbitraje. c) Los que se separen del criterio seguido en actuaciones precedentes o del dictamen de órganos consultivos. d) Los acuerdos de suspensión de actos, cualquiera que sea el motivo de ésta, así como la adopción de medidas provisionales previstas en los artículos 72 y 136 de esta Ley. e) Los acuerdos de aplicación de la tramitación de urgencia o de ampliación de plazos. f) Los que se dicten en el ejercicio de potestades discrecionales, así como los que deban serlo en virtud de disposición legal o reglamentaria expresa.* **2.** *La motivación de los actos que pongan fin a los procedimientos selectivos y de concurrencia competitiva se realizará de conformidad con lo que dispongan las normas que regulen sus convocatorias, debiendo, en todo caso, quedar acreditados en el procedimiento los fundamentos de la resolución que se adopte.*

⁴³ LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch, p.150.

7.3.2.1. Evolució de la Doctrina Jurisprudencial sobre la motivació en la concessió o denegació de la gràcia

Al llarg dels anys s'ha creat una Doctrina Jurisprudencial sobre la necessitat o no de motivar la concessió o denegació de la gràcia. En aquest apartat es farà un anàlisi de la jurisprudència dels últims 10 anys sobre la motivació dels indults.

La Sentència Tribunal Suprem RJ 2006/33 (sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª), 11 de gener de 2006 (recurs 248/2004), resulta rellevant pel fet de que estableix la no necessitat de motivació de la decisió del Consell de Ministres en quan a la concessió o denegació de l'indult. Tot i que la Doctrina considera que és necessari que aquest acte s'hagi de motivar (tal com s'ha explicat en l'apartat 7.3.2) la jurisprudència deixa clar que la decisió del Consell de Ministres no està precisada de motivació. Aquesta sentència planteja el cas d'un subjecte que ha estat condemnat per sentència ferma en un procediment penal, i seguidament presenta una sol·licitud d'indult. No obstant, aquesta sol·licitud li és denegada. Davant d'això, es decideix impugnar aquesta denegació de l'indult al·legant, entre altres causes, la no motivació de la decisió del Consell de Ministres. Tot i així, el Tribunal desestima les seves pretensions al·legant literalment el següent:

Mas olvida el recurrente que, como expone el Abogado del Estado, la decisión del Consejo de Ministros no está precisada de motivación, que efectivamente se omite en el acuerdo recurrido (...).

(...) sin que se aprecie tampoco infracción del artículo 120 de la Constitución ya que la resolución objeto del presente recurso ni es una sentencia ni, como antes afirmamos, debe ser motivado.

En aquest sentit també es pronuncia la Interlocutòria del Tribunal Suprem JUR 2007/30255 (Sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª) de 19 de desembre de 2006 (incident de nul·litat d'actuacions núm. 230/2005), on també es posa de manifest la Doctrina Jurisprudencial sobre la motivació dels indults. El tribunal en aquesta Interlocutòria estableix literalment el següent:

Ha de precisarse en relación con lo antes expuesto que ese reducido ámbito de control jurisdiccional sobre las resoluciones relativas al indulto ha sido objeto de múltiples pronunciamiento de esta Sala, recogidos, entre otras, en Sentencias de 11 de diciembre de 2.002, 27 de mayo de 2.003, 18 de julio de 2.003, 3 de junio de 2.004, 16 de marzo

de 2.005, 21 de febrero de 2.005 y 11 de enero de 2.006, en las cuales se ha reafirmado la naturaleza jurídica del indulto como un acto distinto y diferente del auténtico acto administrativo, susceptible de control jurisdiccional exclusivamente en lo que se refiere a los elementos reglados del mismo, habiendo insistido esta jurisprudencia en la innecesariedad del requisito de motivación propio sólo de los actos administrativos, así como de la inaplicación a dichos actos de indulto de las normas reguladoras de los auténticos actos administrativos (...).

Seguint en la mateixa línia, la Sentència del Tribunal Suprem RJ 2007/7054 (Sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª), de 10 d'octubre de 2007 (Recurs nº 145/2006), també es posa de manifest la no obligatorietat de motivar la decisió de denegació o concessió de l'indult, així com la impossibilitat de control jurisdiccional d'aquesta decisió, excepte en allò que sigui purament procedimental de compliment dels tràmits establerts per la seva adopció. A més, aquesta sentència resulta rellevant perquè s'afirma que l'indult no és un acte que estigui regulat per la Llei 30/92, de 26 de novembre. El tribunal argumenta literalment el següent:

Por otra parte, al ser el indulto un acto del Gobierno que tiene una regulación propia que se recoge en la citada Ley, no le es aplicable la Ley 30/1992 (...), que según su artículo 2 se aplica a todas las Administraciones públicas, pues según declaramos en la sentencia de veintisiete de mayo de dos mil tres- recurso Contencioso-Administrativo núm. 1064/2000 (RJ 2003, 4106) - << cuando el gobierno ejercita una de las competencias que en esa condición le atribuye el apartado k del artículo 5 de la Ley 50/1997⁴⁴, de 27 de noviembre (RCL 1997, 2817) >> y además el requisito de la motivación de los actos administrativos exige el artículo 54.1 de la Ley 30/92, no se impone a todos los actos administrativos con carácter general sino exclusivamente a los que enumera aquel precepto.

Per tant, en aquestes sentències s'afirma sense cap mena de matisació que la concessió o denegació de l'indult no necessita la justificació exigida per la resta d'actes administratius, i a més que no es tracta d'un acte administratiu sotmès a la Llei 30/92 i que per tant, no està subjecte als requisits de motivació que estableix l'article 54 de la mateixa.

No obstant, la jurisprudència ha anat evolucionant, i s'han produït canvis. En aquest sentit, la Sentència del Tribunal Suprem RJ 2015/4186 (Sala de lo contenciós-Administratiu, Secció 7ª) de 14 de setembre de 2015 (Recurs de cassació nº 879/2014) es planteja el cas d'un subjecte que

⁴⁴ L'article 5 de la Llei de Organització, Competència i Funcionament del Govern, en el seu apartat k) estableix que el Consell de Ministres li correspon les funcions que li atribueixi la Constitució, les lleis i qualsevol altre disposició.

va ser condemnat per un delict d'agressió sexual i posteriorment, després de la condemna, va sol·licitar l'indult per les raons que s'esgrimeixen a la mateixa. No obstant, el Consell de Ministres, a través de l'acord de 25 de Juliol de 2014 va decidir no concedir-li l'indult sol·licitat, per aquest motiu el condemnat va interposar un recurs contra aquest acord fonamentant-lo en la falta de motivació del mateix, entre d'altres causes.

Aquest tribunal fa referència a la Sentència del Tribunal Suprem RJ 2013, 8339 (Sala de lo Contenciós-administratiu, secció nº7) 20 de novembre de 2013 (recurs 13/2013), on es deixa clar que si que és possible el control d'aquesta potestat per sobre dels seus aspectes formals, és a dir, en el control de la prohibició de l'arbitrarietat. No obstant, aquest control no exigeix de cap manera que l'acord de concessió o denegació sigui motivat en el sentit que estableix l'article 54 de la Llei 30/92. En paraules del Tribunal s'exigeix:

Que del expediente resulten las razones de justicia, equidad o utilidad pública que han llevado a la decisión de conceder el indulto solicitado siendo susceptible de comprobación.

D'aquesta manera s'estableix que tot i que no és necessària una motivació en el sentit de l'article 54 de la Llei 30/92 (per tant, d'acord amb les sentències que s'han analitzat anteriorment) si que és necessari extreure raons de justícia, equitat i utilitat pública que fonamentaran la decisió de concessió o denegació de l'indult, per tal d'evitar una decisió arbitrària.

Per últim la Sentència del Tribunal Suprem (Sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª), de 13 de novembre de 2015 (recurs nº 921/2014), fa una resum de la doctrina jurisprudencial de la revisió dels acords de concessió i denegació de l'indult. Bàsicament s'ha de tenir en compte tres paràmetres:

- 1) El control no pot afectar als defectes de motivació.
- 2) Només abasta als elements reglats del procediment (inclosos els informes preceptius i no vinculants als que al·ludeix la Llei de l'Indult).
- 3) No s'estén a la valoració dels requisits de caràcter substantiu.

Aquesta sentència es basa bàsicament amb una altre resolució del Ple de 20 de novembre de 2013 (sentència que s'ha analitzat anteriorment) on es va introduir per primera vegada (tenint en compte la dicció literal de l'article 30 de la Llei de 1870 vigent actualment, que recordem, va suprimir l'exigència de motivació dels Reals Decrets de concessió, però no en els de

denegació), un element reglat de control que consisteix en la necessitat de *especificar las razones de justicia, equidad o utilidad pública* que justifiquen l'indult. La sentència posa èmfasi en que aquest control és un control merament extern, que s'ha de limitar a la comprovació de si l'Acord de l'indult compleix amb suport fàctic suficient. D'aquesta forma, el seu contingut no es pot revisar però sí que podrà examinar-se si en aquell procés s'ha incorregut en un error material patent, en arbitrarietat o en manifesta irracionalitat.

En conclusió, la sentència finalitza en que aquest control de l'exercici positiu de la potestat d'indultar es limita a *verificar si el Acuerdo de indulto obedece a razones de justicia, equidad y utilidad pública, a las que se subordina su concesión*.

Tot i així, serà el Govern qui valorarà i escollirà de forma lliure les raons de justícia, equitat i utilitat pública, que, en cada cas i a la vista de les concretes circumstàncies, decideixi concedir l'indult, sobre les que no serà possible cap mena de control jurisdiccional, no obstant, hauran de guardar la necessària coherència amb els fets que constitueixen el seu suport fàctic, i això sí que pot ser comprovat per l'òrgan jurisdiccional a fi de descartar qualsevol tipus d'arbitrarietat.

Per últim, en cas d'un Acord de denegació de l'indult, no serà necessari l'exigència anteriorment mencionada, ja que no existeix un dret subjectiu a l'indult, sinó tan sols a sol·licitar-lo i a que es tramiti en el seu cas pel procediment legalment establert, i es resolgui sense arbitrarietat.

Per tant, en aquesta última sentència es deixa clar quina és la posició del Tribunal Suprem respecte la motivació de la concessió o denegació de l'indult. Per una banda, en les sentències més antigues no es fa una referència expressa sobre la necessitat de motivació, és a dir, s'estableix de forma general que no és necessari motivar de cap manera aquesta concessió o denegació. Posteriorment, la jurisprudència més recent, ha consolidat una nova doctrina, és a dir, tot i que es manté la idea de que l'acord de concessió o denegació no són actes administratius que estiguin subjectes a la obligatorietat de motivació que estableix la llei 30/92 sí que s'exigeix que es puguin extreure raons de justícia, equitat o utilitat pública i a més que podran ser revisats en els termes que s'han explicat en el paràgraf precedent. Tot i així, és un control limitat a que l'acte que hagi dictat el Govern no sigui arbitrari, deixant en mans del Govern determinar les raons de justícia, equitat o utilitat pública. No obstant, la denegació de l'indult és manté la Doctrina Jurisprudencial en la no necessitat de cap mena de motivació.

Per finalitzar, deixar clar que en els Reals Decrets de concessió dels indults el Poder Executiu no hi fa constar cap mena de motivació. Com a conseqüència, es fa difícil determinar si la decisió traspasa els límits de l'arbitrarietat o no.

7.3.3. Terminis per a la resolució

S'ha de tenir present que el termini de resolució no està establert a la Llei de l'Indult, per la qual cosa, ens haurem de dirigir al Real Decret 1879/1994, de 16 de setembre, pel que s'aproven determinades normes procedimentals en matèria de Justícia i Interior. Concretament l'article 6.1 d'aquest Real Decret estableix que els procediments que donin lloc a l'exercici del dret de gràcia hauran de ser resolts en un termini màxim d'un any i en cas que no s'hagi emès resolució expressa s'entendrà que les sol·licituds han estat desestimades. Per tant, sembla ser que s'estableix un termini d'un any per resoldre sobre les sol·licituds d'indult.

No obstant, s'ha de tenir present el que estableix l'article 42.2 de la Llei 30/92, de 26 de novembre, del Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú, precepte incorporat a partir de la promulgació de la Llei 4/1999, de 13 de gener, que estableix literalment el següent (el procés de concessió o denegació de l'indult és un procés marcadament administratiu on serà d'aplicació subsidiària la normativa establerta a la llei 30/92):

El plazo máximo en que debe notificarse la resolución expresa será el fijado por la norma reguladora del correspondiente procedimiento. Este plazo no podrá exceder de seis meses salvo que una norma con rango de Ley establezca uno mayor o así venga previsto en la normativa comunitaria europea.

Recapitulant, el Real Decret 1879/1994, norma de rang reglamentari, estableix un termini màxim d'un any per resoldre les sol·licituds d'indult. Posteriorment es va promulgar la Llei 4/1999 (que modifica la llei 30/92), una llei que estableix un termini màxim de 6 mesos per resoldre els procediments administratius, excepte que una norma amb rang de llei estableixi un termini més elevat o la normativa comunitària. En conseqüència, el precepte establert al Real Decret 1879/1994 que determina el termini per resoldre, haurà de ser declarat invàlid, ja que, una norma de superior rang (la Llei 4/1999) ha establert un termini inferior per resoldre els procediments administratius, i a més, amb la sola excepció de que sigui una norma de rang de llei qui pugui modificar aquest termini.

A més a més, en cas que l'Administració no dicti una resolució expressa en el termini fixat a la llei, el Real Decret 1879/1994 establí que la sol·licitud d'indult hauria de ser desestimada. D'altre banda l'article 43.2 de la Llei 30/92 estableix que aquells procediments que s'iniciïn a instància de part en cas que l'Administració no resolgui en termini la sol·licitud haurà de ser

estimada. Per tant, en un principi sembla esser que ens trobem amb la mateixa contradicció anteriorment mencionada, i per tant, prevaldria lo establert a l'article 43.2.

Posteriorment, va entrar en vigor la Llei 4/2000, de 29 de desembre, de Mesures Fiscals, Administratives i de l'Ordre Social on a la Disposició Addicional vint-i-novena sobre el règim jurídic aplicable a la resolució administrativa en determinades matèries, la qual podem extreure que les sol·licituds d'indult en cas que no siguin resoltes en termini seran denegades⁴⁵. Per tant, ens trobem davant d'una norma en rang de llei que estableix que les sol·licituds d'indult en cas que no es resolguin en termini seran denegades, supòsit que es pot emmarcar dins de l'article 43.2 el qual, com s'ha dit anteriorment, estableix la possibilitat d'establir una cosa diferent sempre i quan es faci a través d'una norma de rang de llei.

8. El control de l'indult particular

En aquest apartat es tractarà per una banda el control que s'exerceix en la concessió de la gràcia i per l'altre banda s'abordarà els possibles mecanismes de control una vegada s'ha concedit aquesta gràcia, és a dir, la possibilitat o no de poder presentar algun tipus de recurs enfront la decisió d'atorgar o negar l'indult a una determinada persona.

8.1. El control polític de l'indult particular

L'indult particular és susceptible d'un control polític, i a més, recentment s'ha incorporat una Disposició Addicional a la Llei de l'indult que estableix un control específic a la concessió d'aquesta gràcia. Aquesta prerrogativa està sotmesa al control parlamentari, per tant, aquest control polític fa referència a aquest tipus de control, és a dir, aquell efectuat pel Parlament com a òrgan, generalment a través d'una moció o proposició no de llei, votada per la majoria necessària com l'efectuat en el Parlament com institució. En qualsevol cas el control arriba a tenir lloc pel fet d'haver-se plantejat en seu parlamentaria i haver-se discutit, amb el consegüent coneixement de l'electorat⁴⁶.

⁴⁵ La Sentència de la Sala Tercera del Tribunal Suprem de 15 de febrer de 2005 resolt un recurs contenciós-administratiu contra l'Acord del Consell de Ministres que desestimava el recurs potestatiu de reposició interposat contra la resolució del propi Consell de Ministres que havia denegat la sol·licitud d'indult. El recurrent sol·licitava que se li concedís l'indult perquè havia transcorregut el termini sense que l'Administració hagués dictat una resolució, no obstant, el Tribunal estableix que en aquests casos la sol·licitud s'entendrà desestimada.

⁴⁶ ARAGÓ REYES, M., *Constitución y control del poder*, Ed. Ciudad Argentina, Buenos Aires, 1995, pp. 170 a 174.

Aquest control polític comporta que la valoració de la concessió o no de la gràcia es realitza amb total llibertat de criteri, és a dir, no és necessari que es tracti de criteris objectius, essent totalment possible, que aquesta valoració es realitzi atenent a una valoració subjectiva.

En aquest sentit, s'ha aprovat la Llei Orgànica 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre del Codi Penal, que introdueix la Disposició Addicional Tercera amb el títol “Reglas para el ejercicio de la gracia del indulto” i s'estableix, literalment el següent:

El Gobierno remitirá semestralmente al Congreso de los Diputados un informe sobre la concesión y denegación de indultos. Para la presentación de los datos contenidos en el citado informe, y previa revisión del mismo, un alto cargo del Ministerio de justicia solicitará su comparecencia ante la Comisión de Justicia del Congreso de los Diputados.

Aquesta Disposició Addicional ha estat introduïda a la Llei del 1870 i la conseqüència d'aquesta incorporació és que quan es concedeix o es denega un indult serà necessari que el Govern remeti de forma semestral al Congrés dels Diputats un informe sobre aquesta concessió o denegació. De tal manera que a través d'aquesta disposició addicional es materialitza aquest control polític esmentat anteriorment. Per tant, mitjançant aquest control polític les Corts Generals podran fer efectives les seves facultats atribuïdes per la Constitució als articles 109 i ss. (formulació de preguntes, petició d'informes, interpel·lacions, etc.) mecanismes a través dels quals podran exigir, si escau, la possible responsabilitat política per la concessió o denegació per part del Govern dels indults.

Tot i així, s'ha de tenir present que aquesta responsabilitat política en cap cas substituirà la possible responsabilitat jurídica que pugui ser exigida d'acord amb els règims jurídics específics que la regulin.

A més, el control parlamentari no és un control il·limitat, sinó que aquest s'ha de limitar en aquell que s'efectuï al Govern en funcions, no essent possible exigir la responsabilitat política de Governos anteriors, es a dir, el que s'anomena com la “responsabilitat històrica”⁴⁷.

En definitiva, es tracta d'aquella responsabilitat política del Govern en el seu conjunt, respecte aquelles actuacions que realitzi durant la seva legislatura.

⁴⁷ LÓPEZ AGUILAR, J.F. (1996). Una reflexión a propósito del control parlamentario del ejercicio del derecho de gracia. *Revista de las Cortes Generales*, núm. 37, p. 336.

8.2.Possibilitat de presentar recursos

Donat el caràcter administratiu del procediment de l'indult s'extreu que els actes dictats seran susceptibles d'impugnació a través dels recursos administratius establerts a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, del Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú.

S'ha de tenir present que els actes impugnables no només són aquells que posen fi al procediment de l'indult, és a dir, aquells que o bé acorden la concessió o bé acorden o presumeixen la denegació de la gràcia, sinó que ha d'entendres extensiva a la possibilitat d'impugnació dels denominats actes de tràmit, en el sentit fixat a l'article 107 de la Llei 30/92. No obstant, aquestes actes de tràmit només podran ser impugnables quan decideixin directe o indirectament sobre el fons de l'assumpte, determinin la impossibilitat de continuar el procediment, produeixin indefensió o perjudicis irreparables a drets o interessos legítims.

La impugnació dels actes es realitzarà a través dels mecanismes de revisió d'ofici o mitjançant la interposició dels recursos potestatsius de reposició o extraordinari de revisió, en els seus respectius supòsits i d'acord amb lo establert a la Llei 30/1992.

També és possible la denuncia de la nul·litat d'una determinada concessió o denegació d'un indult, per exemple, en el cas que s'atorgui un indult sense respectar el procediment preestablert, que s'acordi per un òrgan manifestament incompetent, que no es presentin els preceptius informes, etc. En tots aquests casos serà possible denunciar la nul·litat de l'acte administratiu, nul·litat que en tot cas haurà de respectar el que estableix l'article 62⁴⁸ de la Llei

⁴⁸ L'article 62 de la Llei 30/92 estableix literalment el següent: **1.** Los actos de las Administraciones públicas son nulos de pleno derecho en los casos siguientes: **a)** Los que lesionen los derechos y libertades susceptibles de amparo constitucional. **b)** Los dictados por órgano manifestamente incompetente por razón de la materia o del territorio. **c)** Los que tengan un contenido imposible. **d)** Los que sean constitutivos de infracción penal o se dicten como consecuencia de ésta. **e)** Los dictados prescindiendo total y absolutamente del procedimiento legalmente establecido o de las normas que contienen las reglas esenciales para la formación de la voluntad de los órganos colegiados. **f)** Los actos expresos o presuntos contrarios al ordenamiento jurídico por los que se adquieren facultades o derechos cuando se carezca de los requisitos esenciales para su adquisición. **g)** Cualquier otro que se establezca expresamente en una disposición de rango legal. **2.** También serán nulas de pleno derecho las disposiciones administrativas que vulneren la Constitución, las leyes u otras disposiciones administrativas de rango superior, las que regulen materias reservadas a la Ley, y las que establezcan la retroactividad de disposiciones sancionadoras no favorables o restrictivas de derechos individuales.

30/92, ja que tal com hem dit es tracta d'actes administratius que s'hauran d'adequar al Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu comú.

Aquest control jurisdiccional de la concessió de la gràcia deriva de la necessitat de que aquesta potestat del Govern s'ha d'adequar necessàriament a la Constitució i a les Lleis, ja que en cap cas es pot sobrepassar lo que és discrecional amb lo arbitrari. Per aquest motiu, en cas que aquests actes no s'adaptin a la legalitat seran susceptibles d'impugnació i més concretament de ser declarats nuls.

Fer referència el fet de que aquests recursos hauran de ser coneguts per la Jurisdicció Contenciosa-administrativa. Tradicionalment ha existit la discussió doctrinal de si el control d'aquests d'actes havia de ser realitzat pel Tribunal Sentenciador o per la Jurisdicció Contenciosa-administrativa. Alguns autors, com per exemple AGUADO RENEDO, es mostra partidari que aquests recursos siguin coneguts pel Tribunal Sentenciador, en virtut de les competències que se li atribueix a aquest tribunal a l'article 31 de la Llei de l'Indult. No obstant, aquesta idea entra en contradicció amb el que estableix l'article 58.1 de la LOPJ y 2.a) de la LJCA, on s'atribueix la competència a la Jurisdicció Contenciosa-administrativa per conèixer dels recursos contra els actes del Govern.

En resum, s'entén que l'indult no només pot ser controlat per aquells motius de nul·litat que s'estableixen a la pròpia Llei del 1870, sinó que el control d'aquesta gràcia també es pot exercir per totes aquelles causes de nul·litat invalidants dels actes administratius (degut a la naturalesa administrativa d'aquest procediment amb excepció de l'obligació de motivació tal com s'ha vist a l'apartat 7.3.2.1.) previstos als articles 62 i 63 de la Llei 30/92. En quan a la competència per conèixer aquests recursos, des del meu punt de vista i d'acord amb el que estableix SAN MARTÍN GARCÍA, J., resideix sobre l'ordre jurisdiccional contenciós-administratiu, concretament, a la Sala de lo Contenciós Administratiu del Tribunal Suprem, en virtut de l'article 12.1.a)⁴⁹ de la Llei 29/1998, de 13 de Juliol, reguladora de la Jurisdicció Contenciosa-Administrativa. En tot cas, el Tribunal Sentenciador, té reconegudes algunes facultats de control respecte a l'aplicació de l'indult, però el principal control resideix sobre la jurisdicció anteriorment mencionada.

⁴⁹ L'article 12.1.a) de la LJCA estableix que la Sala de lo Contenciós-administratiu del Tribunal Suprem coneixerà en única instància dels recursos que es dedueixin en relació, entre d'altres, amb els actes i disposicions del Consell de Ministres i de les Comissions Delegades del Govern.

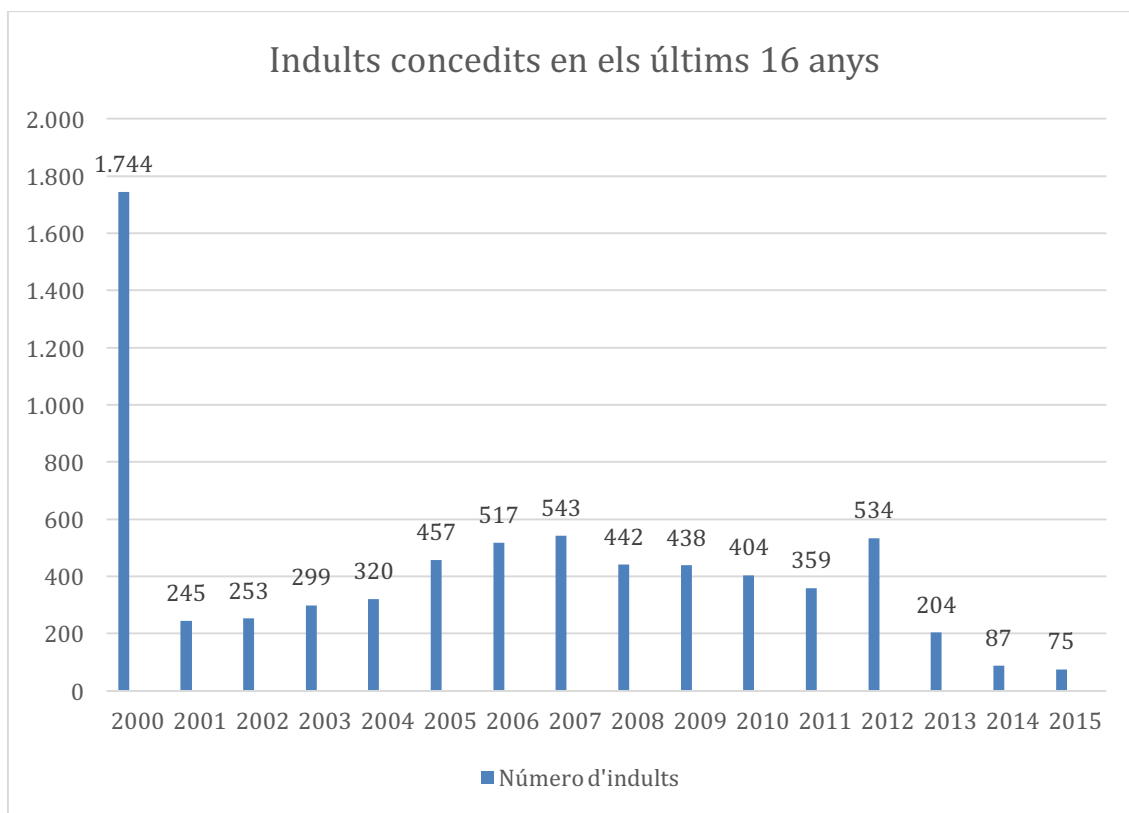
9. Indults concedits els últims 16 anys

En aquest apartat es farà un anàlisi dels indults que s'han concedit al llarg dels últims 16 anys. Primer de tot es farà un estudi sobre els indults totals que s'han concedit en aquests anys treient les oportunes conclusions. En segon lloc, es farà un anàlisi sobre els delictes que han estat més indultats. Finalment, una breu referència les concessions que han comportat més crítiques per part de la societat.

9.1. Nombre total d'indults dels últims 16 anys

En aquest apartat es mostrarà els indults que s'han concedit en els últims 16 anys. Per fer-ho d'una manera més esquemàtica s'adjunten gràfics, juntament amb les conclusions pertinents, per tal de facilitar l'anàlisi del nombre de concessions d'indult.

El nombre total d'indults que s'han concedit al llarg dels últims 16 anys és de 6.921, una xifra considerablement alta si es té en compte que es tracta d'una mesura extraordinària que només es concedeix en casos molt excepcionals. Seguidament s'adjunta un gràfic amb el número d'indults que s'han concedit des del 2000 fins el 2015.

Font: gràfic elaborat personalment en base a les dades de: ELOSUA, Juan. CABO, David: *El Indultómetro*, Fundación ciudadana Civio (Datos; BOE). Web: <http://www.elindultometro.es/index.html>

Tal com es pot observar a l'any 2000 es van concedir un nombre extraordinàriament gran d'indults. En 12 mesos es van concedir un total de 1.744 indults que dona una xifra de 4,7 indults per dia.

El Ministre de Justícia de l'any 2000 (Ángel Acebes), va comparèixer per informar de que aquest nombre massiu d'indults era degut a la petició del papa Juan Pablo II, que havia sol·licitat, en dos ocasions, mesures de generositat amb els presos amb motiu de l'any jubilar⁵⁰. A més, el Ministre de Justícia també va justificar aquesta gran concessió amb la coincidència amb el 22º aniversari de la Constitució i a la proximitat del fi del mil·lenni⁵¹. Per tant, es va justificar per raons molt llunyanes a la justícia i fora de la finalitat última de l'indult com a mesura excepcional.

Aquest gran número de concessions posa en dubte la prohibició establerta a la pròpia Constitució dels indults generals, ja que aquest nombre excessiu d'indults, i a més de forma molt poc justificada, podria arribar-se a considerar la concessió d'un indult general, per no fer esment de la possible arbitrietat en que es va poder incórrer al concedir els indults.

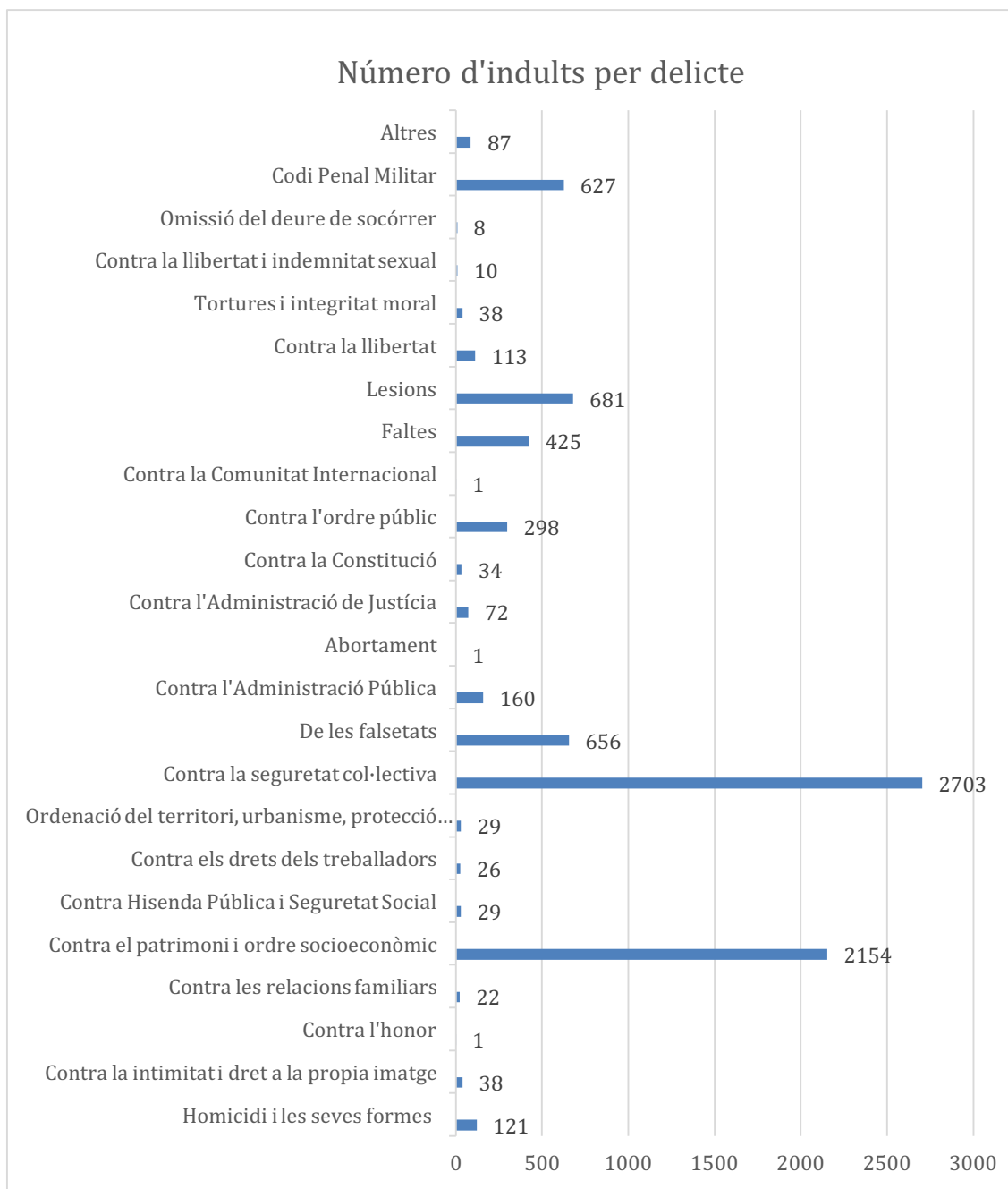
Aquest nombre d'indults s'allunya considerablement de la concepció de mesura extraordinària de la gràcia. No obstant, els anys posteriors s'ha vist com aquest nombre ha disminuït considerablement, fins arribar a la xifra de 75 indults corresponent a l'any passat. Per tant, actualment, si que es pot dir que no s'està abusant d'aquesta prerrogativa i que s'està utilitzant d'acord amb el caràcter d'excepcionalitat que la caracteritza.

9.2. Delictes objecte d'indult dels últims 16 anys

En segon lloc també resulta interessant un anàlisi que reflecteixi el número d'indults en funció de cada delicte que ha estat objecte de la concessió de la gràcia. En aquest sentit, s'adjunta un gràfic per tal de mostrar de forma més clara la diferència de concessió d'indults dels diferents tipus de delicte:

⁵⁰ El jubileu de l'any 2000 (també denominat Gran Jubileu) va ser un esdeveniment de l'església catòlica que va tenir lloc entre la Nit bona (24 de desembre) del 1999 i la Epifania (6 de gener) de 2001. De la mateixa manera que altres anys jubilars anteriors, va ser una celebració per la misericòrdia de Deu i el perdó dels pecats.

⁵¹ El País: El Gobierno de Aznar indulta al juez prevaricador Gómez de Liaño. Recuperat de: http://elpais.com/diario/2003/05/08/portada/1052344853_850215.html

Font: gràfic elaborat personalment en base a les dades de: ELOSUA, Juan. CABO, David: *El Indultómetro*, Fundación ciudadana Civio (Datos; BOE). Web: <http://www.elindultometro.es/index.html>

Com es pot observar els delictes que més s'han indultat són aquells que tenen com a bé jurídic protegit el patrimoni i ordre socioeconòmic i contra la seguretat col·lectiva. Respecte els delictes contra la seguretat col·lectiva destaquen els delictes contra la salut pública (tràfic de drogues) i respecte els altres tot els tipus de delictes que puguin entrar en aquell àmbit (robatori amb força, furts, etc.).

Resulta verdaderament estrany que aquets tipus de delictes que protegeixen bens jurídics tan importants com el patrimoni i la vida de les persones siguin els que curiosament es concedeixen més indults. Tot i que les raons poden raure en què aquest tipus de delictes són comesos en considerable freqüència i per això donen uns resultats més elevats. El fet que s'indultin delictes que protegeixen els bens jurídics més valorats per la societat, posa en dubte la funcionalitat d'aquesta institució i inevitablement un cert grau de desconfiança envers a la bona utilització d'ella mateixa.

9.3. Els indults més polèmics dels últims anys

Tal com s'ha vist en els apartats precedents, al llarg dels últims han s'han concedit innumerables indults. S'ha de dir que no tots posen en dubte la utilitat d'aquesta institució. Tot i així és important fer esment d'alguns dels indults que han comportat més polèmica a la societat. En aquest sentit faré una breu referència alguns dels indults que han resultat més polèmics, per tal de poder observar com aquesta mesura en alguns casos es troba als extrems de l'arbitrarietat.

El dia 18 de juliol del 2012 es va publicar en el BOE un Real Decret⁵² de concessió a través del qual es va concedir l'indult a l'alcalde Tomás Gómez Arrabal del Partit Popular de Valle de Abdalajís (Màlaga). Aquest va ser condemnat a més de 10 anys de presó per un total de 12 delictes de prevaricació urbanística. No obstant, aquest va ser indultat tres anys després de la sentència pel govern que dirigia el seu propi partit, és a dir, el Partit Popular. La pena va quedar en dos anys de pena privativa de llibertat i d'aquesta manera va evitar la presó. A més a més, els tres consellers que també havien estat condemnats també van ser indultats.

En segon lloc també resulta molt sorprenent el cas de Miguel Escudero Arias-Dávila. Aquest va ser indultat el dia 31 d'agost del 2012 pel Consell de Ministres d'en Rajoy. Aquest empresari espanyol va ser condemnat per un delictes continuat de falsedat en document mercantil en concurs amb una estafa i se li va imposar la pena de presó de 2 anys. Tot i així va ser indultat amb una reducció de la pena d'1 any i mig de presó de tal manera que va evitar l'entrada a la presó. Miguel Escudero va ser indultat pel Real Decret 1283/2012, de 31 d'agost⁵³, el qual, com l'anterior tampoc hi ha constància de cap justificació.

D'altra banda, el 23 de novembre de 2012 van ser indultats quatre mossos d'esquadra que van ser condemnats per torturar a un home detingut per error, amenaçar-lo, colpejar-lo i posar-li una

⁵² España. Real Decreto 1024/2012, de 29 de junio, por el que se indulta a don Tomas Gómez Arrabal. (BOE, núm. 171, 18-07-2012, pág. 51554 a 51554).

⁵³ España. Real Decreto 1283/2012, de 31 de agosto, por el que se indulta a don Miguel Escudero Arias-Dávila. (BOE núm. 232, 26-11-2012, pág. 68391-68391).

pistola a la boca per obligar-lo a confessar. En aquest cas el Ministre de Justícia també va reduir la pena imposada a 2 anys de presó i d'aquesta manera van evitar la presó. Per si això no fos poc, la gràcia també va permetre canviar la inhabilitació per una suspensió temporal, la qual cosa els va permetre tornar al cos. En vista d'això, l'Audiència Provincial de Barcelona es va oposar a l'alliberació dels quatre condemnats, de tal manera que encara que haguessin estat condemnats a 2 anys de presó i no tinguessin antecedents penals el Jutge va decidir que havien d'ingressar-hi. Tot i així, el Govern d'en Rajoy va tornar a indultar-los i va deixar les seves penes amb una multa de 7.200 euros. Aquesta decisió va provocar moltes crítiques provinents de jutges fins arribar el punt que 200 jutges van firmar en contra de l'indult dels quatre mossos assegurant que s'estava vulnerant la separació de poders i l'estat de dret i que es tractava d'un indult totalment injust i allunyat de la finalitat última d'aquesta institució.

Aquest cas és un clar exemple que en moltes ocasions aquesta institució és utilitzada de manera abusiva, ja que no hi havia cap mena de motiu per tal de concedir aquest indult. La gràcia només es pot justificar quan desenvolupi una finalitat preventiva, resocialitzadora o retributiva, o quan la pena resulti desproporcionada. Per tant, en aquest cas no existia cap mena de motiu per atorgar aquest doble indult. Els fets que es van declarar provats a la sentència són extremadament greus i contraris a la dignitat humana, de tal forma que concedir l'indult un acte totalment arbitrari i desviat d'aquesta institució.⁵⁴

Per últim, fer esment d'un altre indult que va ser molt polèmic en el seu moment atorgat a un Guardia Civil, el dia 30 de maig de 2014, que va ser condemnat a sis mesos de inhabilitació de càrrec públic per omissió del deure de perseguir els delictes. L'indult va provocar que aquesta pena es substituís per una multa d'uns 500 euros, per la qual cosa va poder seguir en el cos. En quan als fets que es van considerar provats, segons la sentència, el condemnat va pujar a un tren amb un amic, que va començar a "acusar" amb paraules sexuals a una dona que estava assentada al seu cantó, arribant a tocar-li el pubis. Mentre el Guardia civil ho estava gravant tot amb el mòbil i es reia de la situació. El seu company va ser condemnat per un delictes sexual amb lesions (va agredir a un passatger que va intentar evitar la situació) i el Guardia civil es va quedar amb un condemna per omissió de perseguir delictes que actualment s'ha convertit en multa. D'aquesta manera, tampoc s'arriba entendre perquè el Govern va indultar aquest Guardia Civil per uns fets tan greus com els relatats anteriorment.⁵⁵

⁵⁴ ELOSUA, Juan. CABO, David: *El Indultómetro*, Fundación ciudadana Civio (Datos; BOE). Web: <http://www.elindultometro.es/famosos.html#17>

⁵⁵ ELOSUA, Juan. CABO, David: *El Indultómetro*, Fundación ciudadana Civio (Datos; BOE). Web: <http://www.elindultometro.es/famosos.html#25>.

10. Conclusions

Després d'aquesta recerca sobre diferents aspectes referents a la figura de l'indult, s'ha arribat a unes clares conclusions.

Primer de tot, cal ressaltar la necessitat d'una "actualització" de la Llei de 18 de juny de 1870, per la que s'estableixen les regles per l'exercici de la gràcia de l'indult. Aquesta llei data de l'any 1870 i tal com s'ha dit no ha estat quasi modificada, per la qual cosa no resultaria supèrflua una reforma per tal d'adaptar-la a la legislació actual. Al llarg del treball s'han detectat certs aspectes de la Llei que no s'adeqüen a la legislació actual. Aquest és el cas, per posar un exemple, de l'indult d'iniciativa judicial regulat a l'article 20 de la Llei de l'Indult, el qual fa una remissió a l'article 2 del CP de 1850, que actualment es troba regulat a l'article 4.3 del Codi Penal vigent.

Per altre banda, en allò que fa referència al número d'indults concedits els últims 16 anys, d'acord amb les dades exposades a l'apartat 9.2., cal constatar que és realment molt elevat. Concretament, l'any 2000 es van concedir 1.744 indults, una xifra desproporcionada si tenim en compte la naturalesa d'aquesta institució. A més a més, aquesta massificació d'indults no rau en raons de justícia, equitat i utilitat pública, per dir-ho en altres paraules, o almenys no s'han pogut identificar factors que permetin esbrinar una raó plausible d'aquest fabulós increment.

Aquest fet podria podria xocar amb allò establert a l'article 62.i) de la Constitució espanyola, on es prohibeix de forma taxativa els indults generals. Aquest tipus d'indults, recordem, són aquells que s'atorguen a un gran número de persones. Per això, la concessió d'innúmerables indults al final del mil·lenni es trobaria els límits entre les dues institucions de gràcia. Tot i així, actualment s'ha disminuït considerablement les concessions, de tal manera que, sembla ésser que s'està moderant molt la utilització d'aquesta figura arribant als nivells d'excepcionalitat adequats.

Relacionat amb el que s'acaba d'exposar, em sembla que cal insistir en la necessitat que s'estableixi de forma clara la justificació de les concessions d'indult com de les denegacions. És sorprenent que l'article 30 de la Llei de l'Indult, el qual abans de la reforma establia la necessitat de motivació de l'indult, es reformés i es suprimís aquest requisit. Actualment, els Reials Decrets de concessió i denegació no exigeixen cap tipus de justificació. Tot i que l'exposició de motius de la Llei de 1870 estableix la necessitat de que aquests actes siguin motivats, en tot l'articulat no hi ha cap manifestació d'aquesta preceptiva motivació. La jurisprudència, tal com s'ha vist, tampoc es pronuncia en sentit contrari, és a dir, tampoc exigeix

que aquests actes del Govern siguin motivats. És cert que els tribunals afirmen que si que es pot fer un control de l'arbitrarietat, però si aquests actes no s'han de motivar, com es pot apreciar l'existència o no d'arbitrarietat?.

Aquesta absència de motivació no fa altra cosa que suscitar una profunda desconfiança envers aquesta facultat de l'executiu, ja que des del punt de vista del ciutadà, per no dir de l'ofès pel delicte, la no existència de justificació d'aquesta concessió o denegació els hi atorga una visió de total arbitrarietat d'utilització d'aquesta facultat.

Aquests actes del Govern que van manifestament més enllà de la separació de poders de l'Estat, haurien d'esta plenament justificats, si més no, per donar certa confiança a la societat de que no s'està utilitzant aquesta mesura de forma arbitrària. És necessària una justificació plasmada a l'acte de concessió o denegació, tot i que no trobo necessari un posterior control jurisdiccional, ja que la funció d'aquesta figura és la de condonar la pena imposada pels òrgans judicials, raó que faria redundant i contradictori un ulterior control jurisdiccional de la motivació. Si més no, aquest deure de motivació permetria un cert control polític de l'executiu.

No obstant, també s'ha de posar de manifest un aspecte positiu que s'observa amb la darrera reforma de la Llei de l'Indult. Tal com s'ha dit en els apartats precedents, la Llei Orgànica 1/2015 va introduir una Disposició Addicional Tercera, mitjançant la qual el Govern està obligat a remetre el Congrés de Diputats un informe sobre la concessió i denegació dels indults. De tal manera, que amb aquesta nova reforma s'ha produït una millora en quan el "control" polític d'aquestes concessions i denegacions. Per tant, sembla esser que s'ha fet un pas endavant en permetre un major control de la facultat de l'executiu, tot i que, des del meu punt de vista, això no significa que no s'hagi de fer una reforma de la regulació actual que impliqui la necessària motivació d'aquests actes.

D'altre banda, en l'àmbit dels delictes que han estat més freqüentment objecte d'indult, resulta curiós comprovar que els més indultats hagin estat delictes que atempten contra bens jurídics que la societat concep com a molt rellevants, és a dir, la vida i el patrimoni. Encara que no se'n poden extreure conclusions concloents i segures al respecte, penso que aquest tipus de delictes són els més indultats pel fet que són delictes que és cometem amb molta freqüència.

En conclusió, en vista de l'estudi realitzat sobre l'indult, queda clar que es fa necessària una reforma de la Llei de l'Indult de 1870, per tal d'adaptar-la a la legislació actual i, sobretot, establir la necessitat de motivar aquestes concessions o denegacions, amb l'objectiu de donar més seguretat jurídica als ciutadans i evitar i/o poder fer un control de l'arbitrarietat.

11. Bibliografia

GARCÍA MARAHUT, R. (2004). *El Indulto un análisis jurídico-constitucional* (1ª edició). Madrid: Marcial Pons.

GARCÍA SAN MARTIN, J. (2015). *El indulto: tratamiento y control jurisdiccional. Adaptado a la reforma del Código Penal de 2015* (2ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch.

GUADO RENEDO, C. (2001). *Problemas constitucionales de la potestad de gracia: en particular, su control* (1ª edició) Madrid: Civitas.

LLORCA ORTEGA, J. (2003). *La Ley de Indulto: Comentarios, Jurisprudencia, Formularios y notas para su reforma* (3ª edició). Valencia: Tirant lo Blanch.

LÓPEZ AGUILAR, J.F. (1996). Una reflexión a propósito del control parlamentario del ejercicio del derecho de gracia. *Revista de las Cortes Generales*, núm. 37, p. 336.

MUÑOZ CONDE, F., i GARCÍA ARÁN, M. (2004). *Derecho penal. Parte General* (6ª edició). València: Tirant lo Blanch.

12. Bibliografia web

ELOSUA, Juan. CABO, David. (2016). *El Indultómetro*, Fundación ciudadana Civio (Datos; BOE). Recuperat de: <http://www.elindultometro.es/index.html>

El País: El Gobierno de Aznar indulta al juez prevaricador Gómez de Liaño. Recuperat de: http://elpais.com/diario/2003/05/08/portada/1052344853_850215.html

13. Legislació

Espanya. Constitución Española. (BOE, núm. 311, 29-12-1978, pàg. 29313 a 29424).

Espanya. Ley Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Código Penal. (BOE, núm. 281, 24-11-1995, pàg. 33987-34058).

Espanya. Ley Orgànica 5/1995, de 22 de maig, del Tribunal del Jurado. (BOE: núm. 122, 23-05-1995, pàg. 15001 a 15021).

Espanya. Ley Orgànica 6/1985, de 1 de juliol, del Poder Judicial. (BOE: núm. 157, 02-07-1985, pàg. 20632 a 20678).

Espanya. Ley de 18 de junio de 1870 estableciendo reglas para el ejercicio de la gracia de indulto. (BOE, núm. 175, 24-06-1870, pàg. 1 a 1).

Espanya. Ley 30/92, de 26 de novembre, de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del Procedimiento Administrativo Común. (BOE: núm. 285, 27-11-1992, pàg. 40300 a 40319).

Espanya. Ley 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la Jurisdicción Contencioso-administrativa. (BOE: núm. 167, 14-06-1998, pàg. 23516 a 23551).

Espanya. Real Decreto 190/1996, de 9 de febrer, por el que se aprueba el Reglamento Penitenciario. (BOE: núm. 40, 15-02-1996, pàg. 5380 a 5435).

Espanya. Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal. (BOE. Núm. 260, 17-09-1882, pàg. 803 a 806).

Espanya. Real Decreto 453/2012, de 5 de marzo, por el que se desarrolla la estructura orgánica del Ministerio de Justicia y se modifica el Real Decreto 1887/2011, de 30 de diciembre, por el que se establece la estructura orgánica básica de los departamentos ministeriales. (BOE: núm. 56, 6:03-2012, pàg. 18842 a 18858).

Espanya. Real Decreto 1879/1994, de 16 de setembre, por el que se aprueban determinadas normas procedimentales de Justicia e Interior. (BOE: núm. 240, 7-10-1994, pàg. 31409 a 31411).

España. Real Decreto 1024/2012, de 29 de junio, por el que se indulta a don Tomas Gómez Arrabal. (BOE: núm. 171, 18-07-2012, pàg. 51554 a 51554).

España. Real Decreto 1283/2012, de 31 de agosto, por el que se indulta a don Miguel Escudero Arias-Dávila. (BOE: núm. 232, 26-11-2012, pàg. 68391-68391).

14. Jurisprudència

Sentència Tribunal Suprem RJ 33/2006 (sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª), 11 de gener de 2006 (Recurs núm. 248/2004).

Interlocutòria del Tribunal Suprem JUR 30255/2007 (Sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª) de 19 de desembre de 2006 (incident de nul·litat d'actuacions núm. 230/2005).

Sentència del Tribunal Suprem RJ 7054/2007 (Sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª), de 10 d'octubre de 2007 (Recurs núm. 145/2006).

Sentència del Tribunal Suprem RJ 580/2008 (Sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª) de 12 de desembre de 2007 (Recurs núm.26/2006).

Sentència del Tribunal Suprem RJ 8339/2013 (Sala de lo Contenciós-administratiu, secció nª7) de 20 de novembre de 2013 (Recurs núm. 13/2013),

Sentència del Tribunal Suprem RJ 4186/2015 (Sala de lo contenciós-Administratiu, Secció 7ª) de 14 de setembre de 2015 (Recurs núm. 879/2014).

Sentència del Tribunal Suprem RJ 2834/2015 (Sala de lo Contenciós-Administratiu, Secció 6ª), de 13 de novembre de 2015 (recurs nª 921/2014)

Interlocutòria de l'Audiència Provincial de Barcelona 432/2007 (Sala Penal, Secció 9ª), de 24 d'agost de 2007 (JUR 2007/355113).

Sentència de l'Audiència Provincial de Vizcaya 74/2012 (Sala Penal, secció 6ª), de 17 d'octubre de 2012 (JUR 2014/165237).